

POMORSKIE

Kajakiem przez Pomorze

Zestawienie szlaków kajakowych opisanych w przewodniku i przedstawionych na mapach poglądowych w skali 1:225 000

WYDAWCA:

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk

WSPÓŁPRACA MERYTORYCZNA:

Pomorska Regionalna
Organizacja Turystyczna

Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna

Brama Wyżynna, ul. Wały Jagiellońskie 2a, 80-887 Gdańsk

tel. +48 58 732 70 40, faks +48 58 732 70 49

e-mail: it@prot.gda.pl www.prot.gda.pl

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

Departament Turystyki i Promocji

Długi Targ 1/7, 80-828 Gdańsk

tel. +48 58 326 83 50, faks +48 58 326 83 52

e-mail: dt@pomorskie.eu www.dt.pomorskie.eu

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

Departament Infrastruktury

ul. Równa 19/21, 80-067 Gdańsk

tel. +48 58 32 68 614, faks +48 58 32 68 617

e-mail: dif@pomorskie.eu

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

STUDIO
KREOWANIA
RZE
CZYMIS
TOSCI

Studio Kreowania Rzeczywistości

Maciej Kumor

www.kreowanierzeczywistosci.com

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

**Publikacja została wydana dzięki dofinansowaniu
ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki**

Pomorskie aktywny weekend w kajaku

Szerokie, piaszczyste plaże Bałtyku, niemal tysiąc rzek i jezior, największy w Polsce leśny kompleks Borów Tucholskich, jedyne w kraju ruchome wydmy, zabytkowe miasta, średniowieczne zamki, zabytki hydrotechniki oraz najpiękniejsze latarnie polskiego wybrzeża, a także najdalej wysunięty na północ skrawek Polski w Jastrzębiej Górze, to tylko niektóre z pomorskich atrakcji, które koniecznie trzeba zobaczyć.

Z myślą o miłośnikach poznawania regionu z kajaka i aktywnego spędzania wolnego czasu, przygotowaliśmy 26 propozycji spływów kajakowych najbardziej atrakcyjnymi rzekami. Trasy prowadzą przez urocze zakątki województwa, malownicze obszary przyrodnicze oraz zabytkowe pomorskie miasta, miasteczka i wsie. Łączna długość szlaków kajakowych w województwie pomorskim to ponad 2,3 tys. km na 30 spławnych rzekach. Część tras nadaje się na rodzinne jednodniowe spływy w weekend, przepłynięcie innych zajęć może kilka dni, gdy szlak liczy nawet 100 km. Wśród pomorskich rzek są takie, które pokonać można z dziećmi, ale są również takie, na których niezbędne jest doświadczenie i wiele siły (odcinki zwałkowe i górskie). Wszystkie zaproponowane w przewodniku szlaki mają określoną skalę trudności oraz zostały podzielone na etapy.

Proponowane trasy kajakowe zostały sprawdzone pod kątem dostępności, oznakowania, infrastruktury turystycznej oraz atrakcyjności. W celu prostej lokalizacji szlaku, do publikacji dołączono mapy ukazujące poglądowo szlaki kajakowe i zabytki hydrotechniki, w skali 1:225 000. Opisy tras wraz z fragmentami map i galerią zdjęć zostały umieszczone również na portalu wizerunkowym województwa pomorskiego www.pomorskie.travel.

Jeśli lubisz wypoczywać wśród pięknej przyrody, w ciszy, na łonie natury, a miejski szum i gwar lubisz tylko okazjonalnie, to zapraszamy do odkrywania pomorskich szlaków kajakowych. Tu znajdziesz to, co kochasz!

Zapraszamy

Jak korzystać z publikacji

Przewodnik kajakowy ma siedem rozdziałów, z których każdy wyróżniony jest odrębnym kolorem. Pierwszy z nich zawiera informacje ogólne oraz przedstawia najważniejsze produkty turystyki kajakowej. Pozostałe to opisy szlaków pogrupowanych zgodnie z położeniem geograficznym na 6 subregionów (ziemia słupska, Kaszuby północne, Gdańsk, Żuławy i Powiśle, Kociewie i Kaszuby południowe, Bory Tucholskie).

W każdym subregionie zostało ukazanych kilka najciekawszych szlaków kajakowych wraz z charakterystykami, schematem przebiegu oraz opisem najważniejszych atrakcji turystycznych, które spotkamy.

Każda z tras została zaznaczona na mapach dołączonych do publikacji. W celu łatwego odnalezienia wybranego szlaku, przy każdej rzece, w prawym górnym rogu umieszczono oznakowanie arkusza mapy, na którym znajduje się szlak.

Wszystkie zaproponowane trasy umieszczone są na portalu **pomorskie.travel**, gdzie znajdują się także inne trasy kajakowe województwa pomorskiego, ciekawostki oraz informacje o największych atrakcjach regionu.

Piktogramy zastosowane w schematach:

- punkt etapowy
- infrastruktura turystyczna
- przenoska kajaków
- atrakcja turystyczna
- atrakcja na Szlaku Zabytków Hydrotechniki

Wszystkie etapy spływów zostały sklasyfikowane wg 3 podstawowych kryteriów:

Trudność szlaku kajakowego

Szybkość nurtu rzeki, liczba i trudność naturalnych przeszkód w nurcie (np. kamieni, drzew), warunkująca odpowiedni poziom doświadczenia i kondycji psychofizycznej kajakarza oraz wymagania sprzętowe (rodzaj kajaka, dodatkowe wyposażenie).

Trudność szlaku kajakowego

- szlak łatwy
- szlak średnio trudny
- szlak trudny

Uciążliwość szlaku kajakowego

Liczba i charakter przeszkód na szlaku, wymagających przenoszenia kajaków oraz utrudniających spływ i wydłużających czas niezbędny na jego pokonanie. Najczęściej są to przenoski przez jazy, elektrownie wodne, młyny itp. Dodatkowo w ramach uciążliwości uwzględniono ewentualne występowanie niskich stanów wody utrudniających spływy na danym odcinku szlaku.

Uciążliwość szlaku kajakowego

- szlak nieuciążliwy
- szlak średnio uciążliwy
- szlak uciążliwy

Atrakcyjność szlaku kajakowego

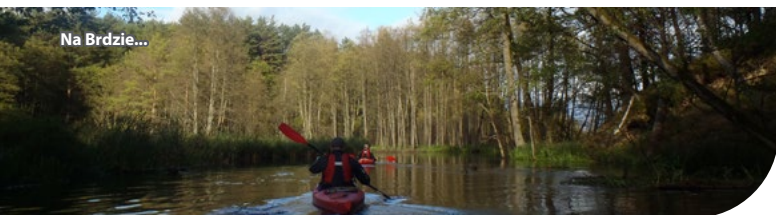
Walory krajobrazowe, widokowe, przyrodnicze i kulturowe rzeki i terenu, przez który prowadzi szlak, uwzględniające również stan czystości wody i brzegów, jakość i bogactwo szaty roślinnej i zwierzęcej, różnorodność i naturalność otoczenia szlaku.

Atrakcyjność szlaku kajakowego

- szlak średnio atrakcyjny
- szlak atrakcyjny
- szlak bardzo atrakcyjny

Zawarte w publikacji mapy i schematy mają charakter orientacyjny.

Na Brdzie...

Przenoska na Łupawie - Smołdzino

Kajakiem przez Pomorze

Wśród pasjonatów kajakarstwa panuje opinia, że Pomorskie to najlepsze miejsce do uprawiania turystyki kajakowej w naszym kraju. W Polsce znajduje się ponad 10 tys. km rzek, jezior i kanałów, które nadają się do spływania przez kajakarzy. Ciągłe wy-

tyczane są nowe szlaki, dzięki którym możemy poznać nieodkryte rejony. Pod względem atrakcyjności i długości szlaków, Pomorskie jest bezkonkurencyjne.

Na terenie województwa znajduje się ponad 2300 km szlaków kajakowych na ponad 30 spławnych rzekach. Najbardziej atrakcyjne to Słupia, Radunia wraz z Kółkiem Raduńskim oraz Wda, Brda ze Zbrzycą i Chociną, Szarpawa, Motława i Wierzyca. Niektóre z rzek są tak doskonale rozwinięte i przystosowane dla miłośników kajaków, że powstały na nich produkty turystyczne promujące pakiet usług, z których może skorzystać kajakarz przemierzający kolejne szlaki w województwie pomorskim. Najbardziej znane to „Słupia – rzeka z prądem”, „Wierzyca – nurty natury, nurty kultury” czy Pętla Żuławska. Pomorskie szlaki kajakowe to nie tylko piękno przyrody połączone z dobrą infrastrukturą brzegową, ale również liczne atrakcje kulturowe, które spotkać można na trasie. Elektrownie wodne, jazy, śluzy, zwodzone mosty to tylko niektóre z zabytków hydrotechniki, jakie można poznać przemierzając pomorskie szlaki kajakowe. Na szlaku można napotkać gotyckie zamki krzyżackie, zabytkowe kościoły żuławskie oraz liczne pomorskie miasta i miasteczka.

Takie i wiele innych atrakcji czeka na wszystkich miłośników kajakarstwa, którzy zapragną zapoznać się z pomorskimi rzekami. Do zobaczenia w kajaku!

Słupia

Rzeka z prądem

Znanym produktem turystyki kajakowej w województwie pomorskim jest „Słupia – rzeka z prądem”.

Na jego atrakcyjność składa się nie tylko liczący 133 km szlak wodny, ale również unikatowe w skali Europy elektrownie wodne z XIX i XX wieku, a które z powodzeniem działają po dziś dzień. O atrakcyjności szlaku świadczy również fakt, iż w 1964 r. przepłynął go jeden z wielkich miłośników kajakarstwa Karol Wojtyła – późniejszy papież Jan Paweł II. Na pamiątkę tego wydarzenia, od Gowidlina aż do Słupska, zostały ustawione kamienie papieskie. Jest to jedna z nielicznych tras, którą można spłynąć od samego źródła rzeki aż do jej ujścia, z przepięknymi plażami nadmorskiego kurortu Ustka. Słupia znana jest również z Rynny Sulęczyńskiej, najbardziej ekstremalnego odcinka pomorskich rzek. Większość szlaku znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Trasa posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę, znajdują się tu wiaty i przystanie kajakowe, nie brakuje bazy noclegowej i gastronomicznej (ośrodki wypoczynkowe, domki letniskowe i agroturystyka). Rzeka jest też doskonale oznakowana, a na trasie znajduje się blisko 200 znaków i tablic informacyjnych. Dodatkową zaletą Słupi jest łączenie różnych form aktywności – w bardzo łatwy sposób można przesiąść się z kajaka na rower. Wyznaczony szlak rowerowy łączy wszystkie elektrownie wodne na Słupi, a dobre oznakowanie i infrastruktura sprawiają, iż w łatwy sposób można zapoznać się z historią energii wodnej na Pomorzu. W dorzeczu Słupi interesującymi szlakami kajakowymi są jeszcze rzeki Kamienna, Bytowa i Skotowa.

Pętla Żuławska

Pętla Żuławska to atrakcyjna turystycznie i przyrodniczo droga wodna łącząca ze sobą szlaki wodne Wisły, Martwej Wisły, Szarpawy, Wisły Królewieckiej, Nogatu, Wisły Śmiałej, Wielkiej Świętej – Tugi, Motławy, Kanału Jagiellońskiego, rzeki Elbląg i Pasłęki, a także Zalewu Wiślanego.

Pętla Żuławska

Przystań w Błotniku

To 303 km niezapomnianej przygody, którą można przeżyć płynąc kajakiem, jachtem, łodzią motorową lub hausbotem. Warto zaznaczyć, że Pętla Żuławska to także element Międzynarodowej Drogi Wodnej E 70, biegnącej z Rotterdamu, przez berliński węzeł śródlądowych dróg wodnych, północną Polskę, do Kaliningradu, a dalej drogą wodną Niemna (Pregoła i Dejma) do Kłajpedy). Pętla Żuławska to sieć portów, przystani żeglarskich i pomostów cumowniczych o najwyższej jakości, które powstały w ramach projektu „Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej”. Oprócz szlaków wodnych zgromadzonych wokół delty Wisły i infrastruktury dla turysty wodnego, Pętla Żuławska łączy ze sobą liczne atrakcje związane z dziedzictwem kulturowym Żuław Wiślanych. To obszar niezwykle bogaty w unikatowe w skali kraju obiekty historyczne: zamki gotyckie, domy podcieniowe, a także zabytki hydrotechniczne: mosty zwodzone i śluzy. Obszar Pętli Żuławskiej to bez wątpienia miejsce wypoczynku, aktywnej rekreacji, niezwykłych krajobrazów i fascynującej przyrody.

Wierzyca

Nurty natury, nurty kultury

„Wierzyca – nurty natury, nurty kultury”
produkt turystyki kajakowej prowadzący
przez jedno z najbardziej urokliwych
pomorskich krain – Kaszuby i Kociewie.

WIERZYCA
NURTY NATURY
NURTY KULTURY

Ślzak, oprócz walorów przyrodniczych, prezentuje również dziedzictwo kulturowe tych regionów. Wyjątkowe na Wierzycy są średniowieczne, niewielkie miasta. Z wód Wierzycy można podziwiać zabytki stolicy Kociewia – Starogardu Gdańskiego, cysterskiego Pelplina czy nadwiślańskiego Gniewu. Kajakowa podróż w czasie i przestrzeni po Wierzycy rozpoczyna się u jej źródła na Pojezierzu Kaszubskim, niedaleko Będolina. Po pokonaniu 160 km krętej trasy, z bystrym nurtem i licznymi meandrami, Wierzyca uchodzi do – królowej polskich rzek – Wisły, którą kontynuując wyprawę, można dotrzeć do stolicy województwa pomorskiego – Gdańska. Wierzyca uważana jest za jedną z bardziej „kulturalnych” rzek Pomorza, przy czym też jest kręta i wymagająca. Rzeka nie lubi nudy, więc pracuje na siebie wytwarzając energię w czterech elektrowniach (Owidz, Kolincz, Stoczek Młyn oraz Czarnocińskie Piece).

Radunia

Najciekawsze trasy kajakowe

Ziemia słupska [11–28]

Wieprza, Studnica, Słupia, Skotawa, Kamienica, Bukowina, Łupawa

Kaszuby północne [29–34]

Łeba, Piaśnica, Reda

Gdańsk [35–40]

Martwa Wisła, Motława do Kamiennej Grodzy

Żuławy i Powiśle [41–56]

Wisła, Szarpawa i Wisła Królewiecka, Nogat, Wielka Święta – Tuga, Liwa

Kociewie i Kaszuby południowe [57–72]

Radunia, Wierzyca, Wda, Kanał Wdy, Pilica, Graniczna i Trzebiocha

Bory Tucholskie [73–81]

Brda, Wielki Kanał Brdy, Chocina, Zbrzyca, Czernica z Białą

Kajakarskie abc

Zasady bezpieczeństwa w turystyce kajakowej

- Trasę spływu należy, bezwzględnie dostosować do możliwości i umiejętności najmniej doświadczonych, najsłabszych uczestników.
- Spływy powinny odbywać się jedynie w ciągu dnia, przy dobrych warunkach pogodowych, a niedoświadczeni kajakarze powinni pływać zawsze w grupie.
- Uczestnicy powinni zawsze pływać w kamizelkach asekuracyjnych, a w grupie powinna być osoba, która umie udzielić pierwszej pomocy i dysponuje dobrze wyposażoną apteczką.
- Trasa oraz ubiór i wyposażenie powinny być dostosowane do umiejętności oraz warunków atmosferycznych.
- Zawsze wsiadaj do kajaka dziobem ustawionym w górę rzeki, a do brzegu dobijaj zawsze pod prąd.
- Kajak jest wywrotny! Nie wykonuj w nim gwałtownych ruchów, na jeziorach uważaj na falowanie, wywoływane przez wiatr oraz inne jednostki pływające.
- Podczas spływów kilkudniowych z wyprzedzeniem zaplanuj miejsce biwakowania.
- Do odpoczynku i biwakowania wybieraj jedynie miejsca do tego przeznaczone, korzystaj z nich z rozważą, nie pozostawiaj po sobie śmieci, a w lesie nie zakłócaj spokoju jego mieszkańcom.
- Na spływie mogą się przydać – latarka, scyzoryk, zapalki, worki na śmieci, saperka, me-
nażka, a podczas kilkudniowych spływów – namiot, karimata, śpiwór i butla gazowa.
- Pamiętaj o doborze właściwego stroju, czapka z daszkiem, obuwie do wody, ciepły sweter oraz kurtka przeciwdeszczowa i rękawiczki dla lepszego komfortu wiosłowania są niezbędne.
- Nigdy nie spożywaj alkoholu podczas spływu.
- Koniecznie zabierz ze sobą dobry humor, worek uśmiechów oraz pozytywne nastawienie, a spływ będzie niezapomnianą przygodą.

***Pamiętaj: woda jest jednym z żywiołów
– jest potencjalnie groźna i zdradliwa!***

Radunia

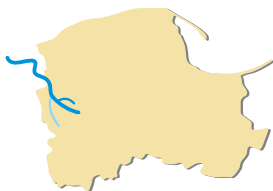
Dolna Wieprza

Ziemia słupska

- **Wieprza [12]**
- **Studnica [15]**
- **Słupia [16]**
- **Skotawa [21]**
- **Kamienica [22]**
- **Bukowina [23]**
- **Łupawa [24]**

Wieprza

Tu kończy się świat, a zaczyna raj

Szlak Wieprzy i Pokrzywniej:

109 km

Liczba dni:

6

Liczba przenosek:

6

Rekomendowana trasa spływu:

Trzebielino (Glewnik) – Darłówko

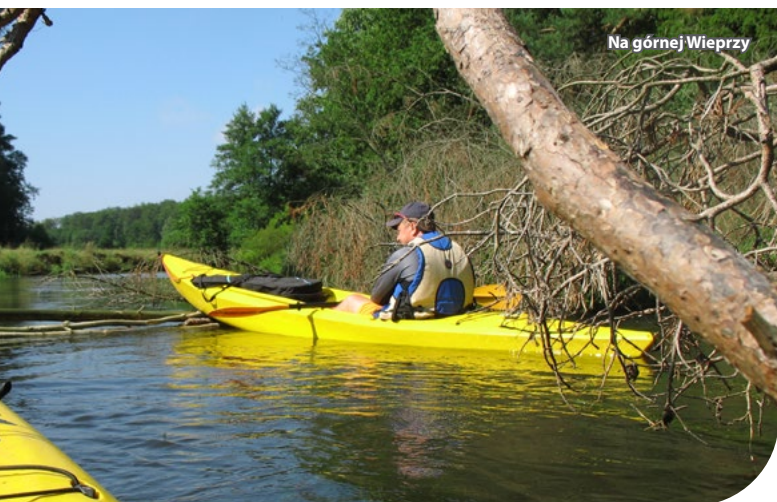
Trudność:

odcinek górny – trudny, odcinki środkowy i dolny – łatwe

Dopływy:

Studnica, Pokrzywna (szlak: 14 km/1 dzień/szlak średnio trudny)

Rzeka Wieprza należy do najdzikszych i najpiękniejszych rzek Pomorza. Nadal nieodkryta i niezagospodarowana turystycznie, zachwyca pięknem dziewiczego krajobrazu i nieodpartym wrażeniem bliskości przyrody. Niezwykle często można tu spotkać dziką zwierzynę leśną i rzadkie gatunki ptaków. W swym górnym odcinku rzeka wciną się w liczne, porośnięte lasami wąwozy. Na szlaku znajdują się zabytkowe elektrownie wodne, z których najokalsza znajduje się w Biesowicach.

Szybki nurt, liczne bystrza oraz drzewa w jej korycie nadają Wieprzy charakter rzeki podgórskiej, polecanej szczególnie doświadczonym kajakarzom. Górna część szlaku (powyżej ujścia Pokrzywniej) charakteryzuje się długimi bystrzami, którym towarzyszy niezwykle atmosfera panująca na leśnych terenach, przez które przepływa.

Odcinki środkowy (od miejscowości Korzybie) oraz dolny są spokojniejsze i łagodniejsze, odpowiednie dla początkujących kajakarzy i rodzin z dziećmi. Leśny krajobraz zastępuje rozpościerające się szeroko pola i łąki. Bezpośrednie ujście do Morza Bałtyckiego daje możliwość zakończenia spływu na plaży w Darłówku.

Spływy szlakiem kajakowym Wieprzy najlepiej rozpocząć na jej prawobrzeżnym dopływie – Pokrzywnie. Rzeka ta jest niezwykle urokliwa i dostępna również dla mniej doświadczonych kajakarzy.

Propozycje etapów spływów:

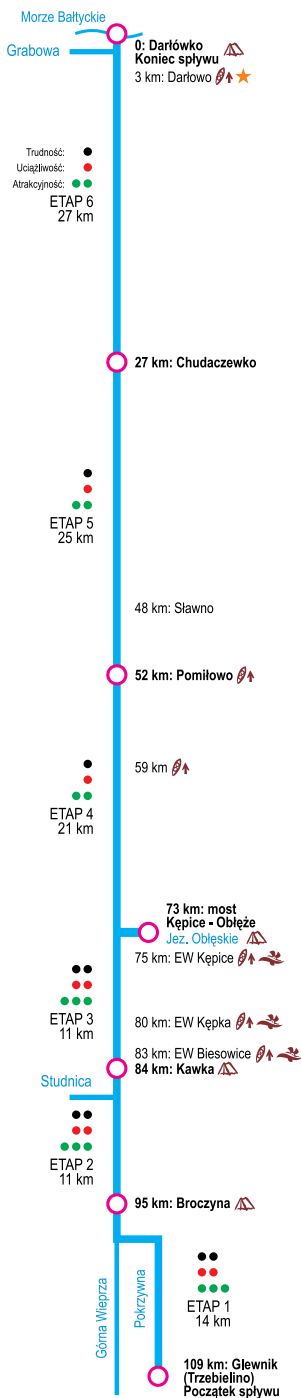
1. Glewnik – Broczyna (14 km)
2. Broczyna – Kawka (11 km)
3. Kawka – Oblężę (most) (11 km)
(1 km dopływem do biwaku przy jeziorze)
4. Oblężę (most) – Pomiłowo (21 km)
5. Pomiłowo – Chudaczewko (25 km)
6. Chudaczewko – Darłowo (27 km)

Największe atrakcje:

- System zabytkowych elektrowni wodnych: Kępka, Kępice, Biesowice – najpiękniejsza elektrownia wodna na Wieprzy
- Neogotycki pałac z XIX w. w Biesowicach
- Rozsuwany most na Wieprzy w Darłowie

www.energa-hydro.pl

Biesowice

Elektrownia Biesowice została zbudowana w 1905 r. na rzece Wieprzy, jednak już w roku 1907. zniszczyła ją woda. Odbudowana w szybkim tempie, ponownie zaczęła pracować w 1908 r. Kolejny przestój nastąpił w 1945 r. Wówczas żołnierze Armii Czerwonej zdemontowali i wywieźli część urządzeń. Prace nad ponownym rozruchem były prowadzone w latach 1950 -1954. Wewnątrz zainstalowano trzy turbiny z Radomska, które pracują do dziś. Jest to największa i najokazalsza elektrownia na Wieprzy, położona w małowniczej okolicy. Interesujący kształt ma budynek zakładu, nad którym góruje masywna wieża.

EW Biesowice

Kępka

Siłownia powstała już na początku XX w., jednak działania wojenne w 1945 r. przerwały jej pracę. Zdemontowane i wywiezione maszyny unieruchomiły obiekt na ponad 50 lat. Dopiero w 1995 r. Zakład Energetyczny Słupsk przygotował projekt odbudowy elektrowni, rok później rozpoczęły się prace, a po dwóch latach siłownia została uruchomiona.

Kępice

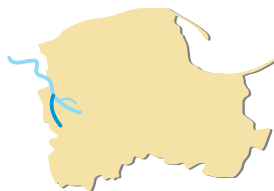
Elektrownia Kępice została wybudowana w 1890 r. na potrzeby papierni i tartaku. W 1918 r. siłownia została przekształcona w elektrownię wodną zasilającą zakład papierniczy. W 1945 r. obiekt podzielił los innych przedsiębiorstw, w których zdemontowano i wywieziono maszyny i elementy wyposażenia. Po raz kolejny zakład zaczął pracować w roku 1958, kiedy przejęły go Zakłady Garbarskie w Kępicach, i uruchomiły w nim elektrownię przemysłową.

Otto von Bismarck to postać znacząca w historii ziemi słupskiej. W 1868 r., jako premier Prus, zlecił wybudowanie nad Wieprzą papierni Papierfabrik Hammermühle, która od 1889 r. stała się największym przedsiębiorstwem przemysłowym na niemieckim Pomorzu Wschodnim, a także znaczącym producentem banknotów. Fabryka, w 1898 r., przeszła w ręce jego syna Wilhelma, a następnie wnuka Wilhelma Nikolausa, który zlecił wybudowanie elektrowni wodnych na potrzeby papierni i tartaku. W trakcie II wojny światowej w zakładzie wytwarzano fałszywe dolary amerykańskie oraz angielskie funty szterlingi, które miały spowodować destabilizację gospodarek USA i Wielkiej Brytanii.

Studnica

Po prostu dzika rzeka

km Szlak Studnicy:
35 km

L Liczba dni:
2

→ Rekomendowana trasa spływu:
Miastko – Kawka

↑ Liczba przenosek:
3

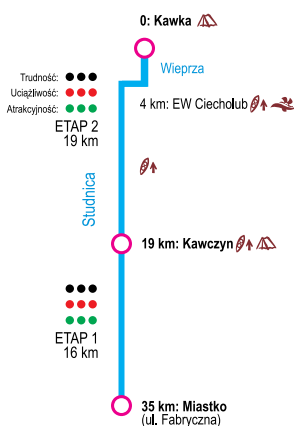
! Trudność:
szlak trudny i uciążliwy

Studnica to trudny szlak kajakowy, rekomendowany doświadczonym kajakarzom. Dzika, rwąca rzeka z licznymi przeszkodami w nurcie, dostarczy adrenaliny każdemu miłośnikowi spływów kajakowych. Płyne wąską doliną i dzikimi lasami od Miastka w kierunku północnym. Na długości ponad 30 km brak przy niej osad i miejscowości, więc spływ Studnicą stanowi prawdziwą ucieczkę od cywilizacji. Niestety, przed samym Miastkiem rzeka jest dość zanieczyszczona, ale po kilku kilometrach odzyskuje swoje walory. Zdecydowanie na tę rzekę polecane są kajaki jednoosobowe. Spływ najlepiej zakończyć na Wieprzy, w miejscowości Kawka.

Propozycje etapów spływów:

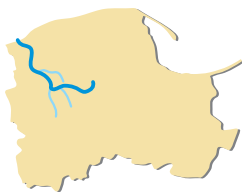
1. Miastko – Kawczyn (16 km)
2. Kawczyn – Kawka (19 km)

Najsłynniejszym mieszkańcem pobliskiego Warcina był Otto von Bismarck – Żelazny Kanclerz, który przejął podupadły majątek i przerobił go na letnią rezydencję. Do dziś zachowały się zabytkowy pałac, park oraz wozownia, a także wiele pamiątek po Bismarcku, w tym biurko i gabinet polityka oraz płyty nagrobne ulubionych dogów kanclerza.

Słupia

Kajakiem do morza najpiękniejszą z rzek

Szlak Słupi:
133 km (w tym 12 km przewózki kajaków)

Liczba dni:
7

Liczba przenosek:
6

Rekomendowana trasa spływu:
Gowidlino – Ustka

Trudność:
odcinek górny (do Jez. Głębokiego) – trudny, odcinki środkowy i dolny – łatwe, miejscami średnio trudne

Dopływy:
Skotawa, Kamienica, Bytowa (23 km/1 dzień/szlak łatwy)

Atrakcje hydrotechniczne udostępnione do zwiedzania:
Młyn zamkowy w Słupsku

Wśród dzikiej przyrody...

To, co ma do zaoferowania kajakarzom Słupia, posiada niewiele polskich rzek. Zachwyca niezwykle pięknymi, długimi, śródleśnymi odcinkami, zabytkowymi elektrowniami wodnymi, malowniczymi jeziorami, reliktową fauną i florą oraz mnogością dzikiej zwierzyny. Wyjątkowości dodaje jej także niecodzienny finał spływów – na plaży w Ustce rzeka uchodzi bezpośrednio do Morza Bałtyckiego.

Wszelchobecna cisza i uczucie niezwykłego kontaktu z naturą na szlaku Słupi są magnesem dla kajakarzy. Znaleźć tu można odcinki zarówno łatwe (szczególnie w jej końcowym biegu), jak i stanowiące prawdziwe wyzwanie. Przoduje wśród nich Rynna Sulęczyńska, najbardziej dziki odcinek rzeczny na Pomorzu, z rwącą wodą rozbijającą się o liczne kamienie w dnie koryta. Na Słupi kajakarze mogą w pełni zbratać się z naturą korzystając, z leśnych biwaków, ponieważ jest ona słabo zagospodarowana turystycznie. Jednak dzięki temu można doświadczyć samotności na szlaku.

Szybki nurt i zabytkowe elektrownie wodne w Soszycy, Gałąźni Małej, Konradowie i Krzynie tworzą unikatowy w skali Europy, ponad 100-letni system hydrotechniczny, sprawiający, że mówi się o niej Rzeka z Prądem. Szczególnie godne uwagi są zespoły najstarszej elektrowni w Polsce Struga w Soszycy oraz największej na Słupi, w Gałąźni Małej. Budowa tych dwóch zespołów hydrotechnicznych w znaczący sposób zmieniła bieg rzeki.

Propozycje etapów spływów:

1. Gowidlino – Sulęcyno (Kajlandia) (14 km)
2. Sulęcyno (Kajlandia) – Bylina (14 km)
(przewózka kajaków do Soszycy)
3. Soszyca – Wigwam (przystań) (19 km)
(przewózka kajaków do Gałąźni Małej)
4. Gałąźnia Mała – Leśny Dwór (15 km)
5. Leśny Dwór – Słupsk (23 km)
6. Słupsk – Bydlino (19 km)
7. Bydlino – Ustka (17 km)

Największe atrakcje:

- Zabytkowe elektrownie wodne – Struga (Soszyca), Krzynia, Gałąźnia Mała, Strzegomino
- Papieski Szlak Kajakowy
- Rezerwat Przyrody Buczyzna nad Słupią
- Rezerwat Przyrody Gołębia Góra
- Park Krajobrazowy Dolina Słupi
- Zamek Książąt Pomorskich wraz z Młynem Zamkowym w Słupsku, największa kolekcja prac Stanisława Ignacego Witkiewicza
- Spichlerz Richtera z w Słupsku
- Port w Ustce
- Latarnia morska w Ustce

www.slupia.info
www.energa-hydro.pl

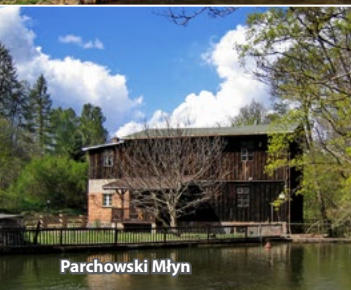

Parchowski Młyn

Parchowski Młyn to niewielka osada położona w odległości 3 km od Parchowa, w której największą atrakcją jest malowniczo położony XIX-wieczny młyn napędzany nurtem Parchowskiej Strugi. Jest ona niedużym dopływem Słupi, której głównym zadaniem jest odprowadzanie nadmiaru wody z pobliskiego jeziora Mausz.

EW Struga w Soszycy

Parchowski Młyn

Okolice Krzyni

Struga

Elektrownia Wodna Struga w Soszycy powstała w początkowym biegu rzeki Słupi w 1896 r. Pierwotnie istniał tu młyn, następnie działały papiernia i tartak, aby w 1920 r. przekształcić się w elektrownię zawodową. Znajdujące się w obiekcie turbiny były wyprodukowane przez zakłady Schichau w Elblągu i pracowały aż do 2009 r. Niektóre z zastosowanych urządzeń i rozwiązań są unikatowe w skali Europy. Ciekawy jest nietypowy generator, w którym stojan wiruje, zaś wirnik pozostaje nieruchomy. Inną, zachowaną perełką są drewniane łopaty do gaszenia pożaru i murowana tablica z urządzeniami pomiarowymi. W 2008 r. zakład przeszedł gruntowną modernizację, polegającą na unowocześnieniu urządzeń i systemów pomiarowych. Wewnątrz elektrowni została zachowana część wystawowa, dzięki której można zobaczyć od środka, jak działa turbina czy regulator. Elektrownia ma moc 250 kW. Siłownia uchodzi za najcenniejszy i najstarszy zabytek techniczny tego typu w Europie.

Niebywałą atrakcją elektrowni Struga, która przyciąga rzesze turystów są... żarówki. Nie są to byle jakie żarówki, gdyż świecą nieprzerwanie od ponad 100 lat. Wyprodukowane przez niemiecką firmę Osram, mają w środku włókna węglowe i zasilane są prąd o napięciu 110 V. Żarówki już trafiły do Księgi Rekordów Guinnessa, a wciąż używane są do codziennej pracy zakładu.

Gałąźnia Mała

Największą siłownią wodną na Słupi jest, znajdująca się na 69. km, Gałąźnia Mała. To prawdziwa królowa wśród systemu kaskady Słupi. W rejonie tym koryto rzeki układa się w 26-kilometrowy łuk, który przecięto cięciwą, tworzącą kanał derywacyjny zakładu. Projekt powstania najpiękniejszej elektrowni sięga 1889 r., natomiast pierwsze prace budowlane wykonano w latach 1912–1914. Zbudowano wówczas budynek zakładu, wykonano derywację zlewni Słupi. Drugi etap prac przypadł na 1920 r., kiedy to postawiono zapórę ziemną. W szczycie swoich możliwości technicznych obiekt mógł wytworzyć energię o mocy 3500 kW, co dawało siłowni miano największej elektrowni wodnej w północnej Europie, a rozwiązania techniczne, jakie zastosowano w zakładzie, stały się wzorcem dla innych budowli hydroenergetycznych. W obiekcie zamontowano 5 turbin Francisca oraz 5 generatorów, które nieprzerwanie pracują od czasu ich zamontowania (1913–1924). Producentem urządzeń była niemiecka firma Gotha oraz SSW. Moc pojedynczej turbiny wynosi 700 kW. Charakterystycznym elementem elektrowni są dwa potężne rurociągi, które doprowadzają wodę do zakładu. Warto wspiąć się na ich szczyt, by zobaczyć niepowtarzalną panoramę Doliny Słupi.

Strzegomino

Elektrownia Wodna Strzegomino powstała w latach 1922–1924 na 59. km Słupi. Obiekt składa się z zapory ziemnej, zbiornika retencyjnego, którego górna część nawiązuje kształtem do koryta Słupi przed zatopieniem doliny, a także kanału derywacyjnego, jazów i samego budynku elektrowni. Pod koniec II wojny światowej wycofujący się żołnierze niemieccy wysadzili dwa mosty oraz zablokowali kanał. Ponowne uruchomienie obiektu nastąpiło w 1948 r. Na początkowych metrach kanału wybudowana została brama wodna umożliwiająca odcięcie dopływu wody na czas jego remontu lub zagrożenia siłowni. Elektrownia wyposażona jest w trzy identyczne turbiny Francisca, które posiadają łączną moc 2400 kW. Dojazd do obiektu samochodem jest dość trudny, prowadzi leśnymi, piaszczystymi drogami, jednak warto wybrać się tam rowerem. Wytyczony szlak łączy wszystkie elektrownie wodne na Słupi.

Krzynia

Elektrownia Wodna w Krzyni położona jest pośród lasów i morenowych wzgórz, przez co jest częstym celem wycieczek turystów poszukujących miejsca na niedzielny relaks, wędkowanie i grillowanie w pobliżu siłowni. Jest to najniższy stopień w kaskadzie Słupi, który powstał w latach 1925–1926. Wybudowana zapora ziemna o wysokości 8 m pozwoliła na spiętrzenie rzeki, przez co powstał sztuczny zbiornik retencyjny. Moc siłowni to 860 kW, a wyposażona jest w 2 turbiny Francisca o mocy 430 kW każda.

Młyn Zamkowy w Słupsku

Młyn Zamkowy został wzniesiony ok. 1310 r. na potrzeby zamku. Pełnił również funkcję spichlerza, o czym świadczy jego duża kubatura i małe oraz wąskie okienka. Kamień młyński poruszało koło wodne zainstalowane na kanale przekopanym od Słupi, a ilość wody w kanale była regulowana odpowiednimi stawidłami. Obecnie w młynie mieści się ekspozycja i pracownia Działu Etnograficznego Muzeum Pomorza Środkowego, a także Galeria Bursztynowa. Bryłę budynku kilkakrotnie przebudowywano, a ostatni remont przywrócił mu formę z XVI w. Jest to jeden z najstarszych obiektów budownictwa przemysłowego w Polsce.

EW Strzegomino

Zabytkowe żarówki
w Soszycy

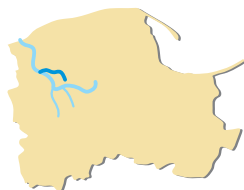
Młyn Zamkowy w Słupsku

Rynna Sulęczyńska – fragment Słupi poniżej centrum Sulęcyna – jest największą atrakcją odcinka górnego. Wyjątkowa dla miłośników ekstremalnych wrażeń, przeznaczona wyłącznie dla bardzo doświadczonych kajakarzy, mających za sobą niejedną spływ wartką rzeką zwąłkową i zdających sobie sprawę z niebezpieczeństwa pływania po rzekach o górskim charakterze. Wartki nurt, stopień trudności rzeki górskiej WW 1–2 z licznymi przeszkodami w postaci zwalek, głazów i podwodnych kamieni oraz progów wodnych. Sam odcinek ryny to tylko kilkaset metrów, ale z uwagi na możliwość przeniesienia kajaka ścieżką w górę rzeki, można go pokonywać kilkakrotnie. Dalsza trasa spływu, poniżej ryny, obfituje w liczne zwalone drzewa, bystrza i meandry. Spływ najlepiej zakończyć przy kamieniu papieskim, poniżej mostu Parchowo–Bawernica.

Skotawa

Uroki kajakarstwa zwałkowego

km Szlak Skotawy:
33 km

L Liczba dni:
2–3

↑ Liczba przenosek:
5

→ Rekomendowana trasa spływu:
Budowo – Jamrzyno – Dębica Kaszubska – Lubuń

! Trudność:
szlak trudny i uciążliwy

Mało znana, jednak bardzo urokliwa rzeka, będąca prawym dopływem Słupi. Spławna jest od miejscowości Budowo, ale najciekawsze są fragmenty środkowy i dolny, od Jamrzyna do elektrowni Skarszów Dolny. Na odcinku tym kajakarze spotkają wiele przeszkód, przede wszystkim powalonych drzew i gałęzi. Ich pokonanie wymaga wysokich umiejętności oraz dobrej kondycji. Rzeka jest praktycznie niezagospodarowana i mało uczęszczana przez kajakarzy, meandruje wśród pól i lasów. W dolnym odcinku, bezpośrednio przy ujściu do Słupi, zlokalizowana jest jedyna na Skotawie Elektrownia Wodna Skarszów Dolny. Spływ najlepiej zakończyć przy moście Lubuń–Żelkówko, tuż obok kamienia papieskiego.

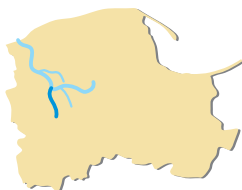
www.energa-hydro.pl

? Elektrownia Skarszów Dolny zlokalizowana jest na Skotawie, prawobrzeżnym dopływie Słupi. Powstała już w latach 70. XIX w. jako siłownia pracująca dla fabryki wyrobów żelaznych, zaś od 1872 r. była źródłem napędu papierni. Niestety, w 1894 r. obiekt spłonął i popadł w zapomnienie na blisko trzydzieści lat. Dopiero w 1922 r., na starych zgłoszeniach, zdecydowano się wybudować nową siłownię o mocy 180 kW. Obiekt przeszedł modernizację w trakcie wojny, a po jej zakończeniu, w 1955 r. zbudowano nowy jaz betonowy. Elektrownia jest unowocześniona i całkowicie zautomatyzowana, a stare maszyny można oglądać jako eksponaty w hali głównej.

Kamienica

Młodsza siostra Słupi

Szlak Kamienicy:

33 km

Liczba dni:

2–3

Liczba przenosek:

3 (progi i młyny w środkowym biegu)

Rekomendowana trasa spływu:

Tuchomie – Modrzejewo – Kamieńc – Gałąźnia Mała

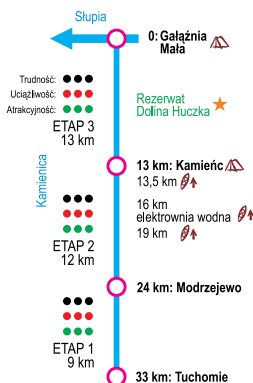
Trudność:

szlak bardzo trudny

Kamienica

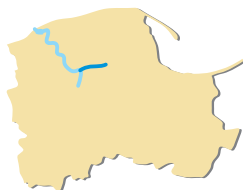
Jedna z najpiękniejszych, najdzikszych i najmniej znanych rzek Pomorza. Zwałkowa, z licznymi drzewami, bystrzami oraz kamieniami w nurcie. Prawie niezagospodarowana, nadaje się przede wszystkim dla doświadczonych kajakarzy pływających w kajakach górskich. Przeszkody na szlaku wymagają wysokich umiejętności technicznych oraz dają możliwość sprawdzenia się w chodzeniu kajakiem po drzewach. W górnym odcinku Kamienicy latem występują problemy z wodą, jednak przez cały rok rzeka jest spławna od miejscowości Kamieńc. Tam, po kilkuset metrach, do Kamienicy wpada strumyk, będący dawnym korytem rzeki Słupi – obecnie odcięty z uwagi na wybudowanie elektrowni wodnej w Gałąźni Małej. Budynek tej ostatniej widać doskonale z rzeki przy samym końcu spływu.

Kończyłowy to wieś w powiecie bytowskim, o której pierwsze wzmianki pochodzą z XIV w. Najważniejszym wydarzeniem w dziejach miejscowej świątyni był ślub późniejszego kanclerza Rzeszy Otto von Bismarcka z Joanną von Puttkamer, w 1847 r. Przez długie lata wianek ślubny Joanny von Puttkamer umieszczony był za szkłem w południowej części nawy kościelnej. Pamiątka ta już niestety nie istnieje.

Bukowina

Jak na Łupawie, tylko trudniej

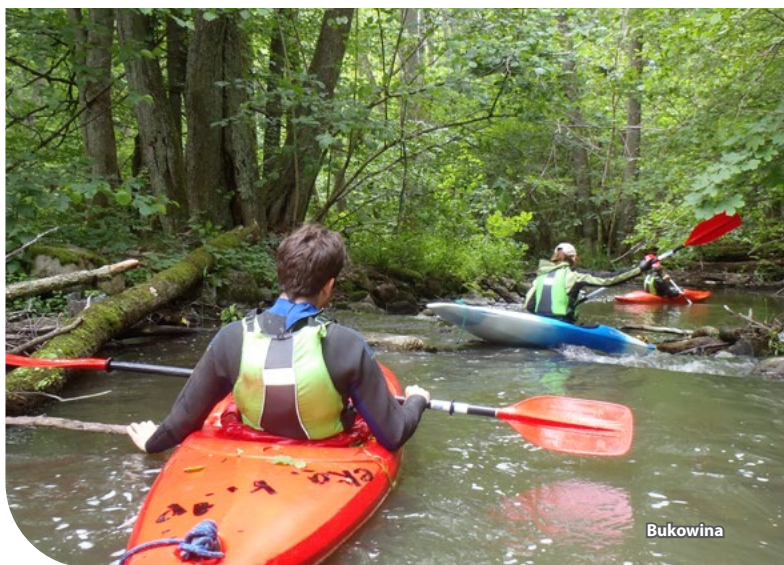
km Szlak Bukowiny:
19 km

L Liczba dni:
1

↑ Liczba przenoszek:
1

→ Rekomendowana trasa spływu:
Skrzeszewo – Kozin

! Trudność:
szlak trudny i uciążliwy

Bukowina

Piękna i mało znana, urokliwa rzeka będąca najdłuższym z dopływów Łupawy. Stanowi samodzielny, trudny i wymagający szlak kajakowy, idealny dla doświadczonych kajakarzy lubiących pływanie zwałkowe. Spływ Bukowiną zajmie z pewnością cały dzień, który obfitować będzie we wrażenia i przygody. Liczne drzewa w nurcie, przeszkody i bystra nie pozwolą na chwilę nudy. Często spływ Bukowiną, kończący się przed najciekawszym fragmentem Łupawy w Kozinie, stanowi pierwszy etap spływu tą rzeką. Pozwala ominąć duże jezioro Jasień, z którego wypływa Łupawa. Na tę rzekę rekomendowane są kajaki jednoosobowe.

? Siemirowice to wieś nad rzeką Bukowina. Obecnie jest to duża baza lotnictwa wojskowego Marynarki Wojennej RP. W lesie w pobliżu miejscowości znajduje się kilkanaście stanowisk archeologicznych z epoki brązu: kurhany i groby skrzynkowe.

Łupawa

Dzikie oblicze przygody

Szlak Łupawy:

96 km

Liczba dni:

5

Liczba przenosek: 9

Rekomendowana trasa spływu:

Obrowo – Gardna Mała/Retowo

Trudność:

odcinek górny (od jeziora Obrowo Duże do Kozina) – łatwy, odcinek środkowy (Kozin – Damno Młyn) – trudny, odcinek dolny: średnio trudny

Dopływy:

Bukowina (szlak: 19 km / 1 dzień / szlak trudny)

Górna Łupawa

O Łupawie krążą legendy. Połamane kajaki na drzewach, opowieści o sponiewieranych kajakarzach... Ile w nich prawdy? Dzika, pełna wyzwień, długich i szybkich, głównie kamiennych bystrzy, przełomów i trudnych do pokonania drzew – oto Łupawa. Jeśli zostanie wybrana, gwarantuje ekstremalne przeżycia na spływie i to jedyne w swoim rodzaju uczucie, gdy nurt rzeki przelewa się przez burty kajaka. Mnogość alternatywnych dróg, dzięki pojawiającym się wysepkom, połączona z fragmentami starej puszczy, nadaje jej krajobrazom magiczny wygląd. Taki charakter posiada zwłaszcza odcinek między miejscowościami Kozin i Damno Młyn, polecany wyłącznie doświadczonym kajakarzom. Dostarcza niezapomnianych wrażeń i pozwala skosztować prawdziwego szaleństwa na rzece o górskim charakterze. Spokojniej rzeka płynie za Dammem, choć w korycie wciąż można natrafić na powalone drzewa, które wraz z jej biegiem pojawiają się coraz rzadziej. Górny odcinek szlaku także jest spokojny. Prowadzi przez kilka kaszubskich jezior i nadaje się również dla początkujących kajakarzy. Rzeka uchodzi do morza w Rowach, ale spływ należy zakończyć w Gardnie Małej. Na jeziorze Gardno, położonym na terenie Słowińskiego Parku Narodowego, obowiązuje zakaz pływania kajakiem.

Propozycje etapów spływów:

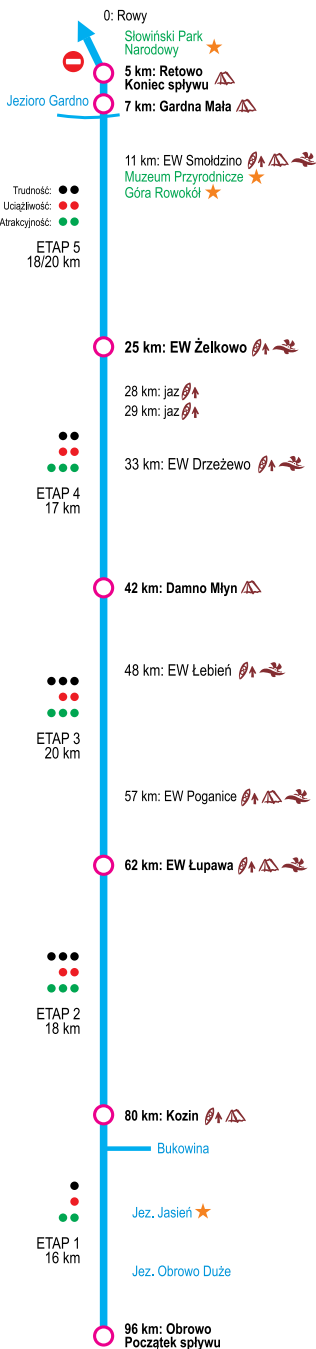
1. Obrowo – Kozin (16 km)
2. Kozin – Łupawa (18 km)
3. Łupawa – Damno (20 km)
4. Damno – Żelkowo (17 km)
5. Żelkowo – Gardna Mała (18 km)

Największe atrakcje:

- Słowiński Park Narodowy z ruchomymi wydmi
- Rezerwat Przyrody Rowokół ze szczytem Rowokół o wysokości 114,8 m n.p.m.
- Muzeum Przyrodnicze w Smołdzinie
- Park Krajobrazowy „Dolina Stupi” i jezioro Jasień
- Zespół elektrowni wodnych na Łupawie: Łupawa, Poganice, Łebień, Drzeżewo, Żelkowo, Smołdzino

www.energa-hydro.pl
www.slowinski.pn.pl

Łupawa

Siłownia Łupawa, tak jak pobliskie Poganice, została stworzona na potrzeby młyna wodnego, który dopiero w 1982 r. został przekształcony w elektrownię. W tym najwyższym na Łupawie obiekcie z części przemysłowej młyna wydzielono maszynownię i komorę turbinową, w której zamontowano turbinę Francisa o mocy 59 kW. W ciągu roku produkuje ona energię o mocy ok. 450 tys. kWh.

Poganice

Obiekt w Poganicach powstał w 1938 r., aby napędzać młyn, który obecnie pełni funkcję hotelowo-gastronomiczną. Elektrownia położona jest tuż przy drodze łączącej Gdańsk ze Słupskiem. Zakład posiada turbinę Francisa o mocy 102 kW, a roczna produkcja energii wynosi ok. 430 tys. kWh. Siłownia Poganice to idealne miejsce na niedzielny obiad z rodziną. W odrestaurowanym, ceglany budynku dawnego młyna mieści się restauracja z lokalnymi potrawami, a teren wokół na pewno spodoba się dzieciom. Niewielka hodowla strusi oraz skromna wystawa starych sprzętów rolniczych nadają szczególnie charakter temu miejscu.

EW Poganice

W miejscowości Łupawa znajduje się jeden z najbardziej tajemniczych obiektów na Pomorzu. Jest to cmentarzysko grobów megalitycznych ludności grupy łupawskiej kultury pucharów lejkowatych. Jest to największe cmentarzysko w Polsce, które datuje się na 2800–2500 r. p.n.e., a niektórzy naukowcy sądzą, że powstało w 5000 r. p.n.e. Do dziś przetrwało aż 48 grobowców o charakterystycznym kształcie wydłużonego trapezu. Cmentarzysko znajduje się w lesie na północ oraz na wschód od wsi, po prawej stronie rzeki.

Łebień

Elektrownia Wodna Łebień jest umiejscowiona na Łupawie pomiędzy Poganicami a Drzeżewem od 1933 r. Znajdują się tu dwie siłownie: Łebień I, położony na prawym brzegu rzeki oraz Łebień II na lewym. Pierwotnie spiętrzenie wody wykorzystywano do produkcji energii w elektrowni na prawym brzegu oraz do napędu młyna, który został spalony w trakcie wojny. W 1990 r. w miejscu zniszczonego obiektu wybudowano nową siłownię Łebień II. Oba zakłady w ciągu roku produkują ok. 570 kWh energii. Łupawa na tym odcinku płynie szerokim korytem, a atrakcyjności temu miejscu dodaje kamienny most kolejowy, który znajduje się w pobliżu.

EW Żelkowo

EW Łebień

Łupawa w okolicy EW Drzeżewo

Drzeżewo

Siłownia w Drzeżewie to jedna z najmniejszych elektrowni na Pomorzu. Została wybudowana w 1925 r. wraz z jazem i młynem wodnym, który w 1945 r. został obrabowany i spalony. Gruntowną modernizację obiekt przeszedł w 1972 r., kiedy drewniany jaz zastąpiono zaporą ziemną, zaś na prawym brzegu rzeki usytuowano jaz zamykający. W obiekcie znajduje się turbina Francisa o mocy 175 kW, która w ciągu roku produkuje ok. 950 tys. kWh. Elektrownia położona jest z dala od drogi, a sam budynek jest mało urokliwy, jednak otoczenie pozostaje na długo w pamięci.

Żelkowo

Elektrownia w Żelkowie jest największym tego typu obiektem na Łupawie, a zarazem jedną z najstarszych siłowni na Pomorzu. Rozpoczęła pracę w 1906 r., a po pięciu latach dobudowano halę, gdzie zamontowano dodatkowy silnik Diesla na ropę naftową. Obiekt uciepiał podczas II wojny światowej, Armia Czerwona zdemontowała część urządzeń, uniemożliwiając tym samym produkcję. Do pracy powróciła dopiero w 1954 r. Siłownia posiada dwie turbiny Francisa o osi poziomej i łącznej mocy 382 kW. Rocznie obiekt wytwarza ok. 2,3 MW energii. Budynek elektrowni różni się od innych zakładów zarówno kształtem, jak i charakterem. Przypomina letnią rezydencję umieszczoną na wodzie, z której roztacza się niezapomniany widok na dzikie brzegi Łupawy.

Łupawa w okolicy EW Żelkowo

Smółdzino

Elektrownię wodną Smółdzino wybudowano w 1935 r., jako najniżej położoną na Łupawie, w pobliżu ujścia rzeki do jeziora Gardno. W obiekcie zainstalowane są dwie turbiny Francisa, z których jedna została wyprodukowana przez niemiecką firmę Megerwek, druga zaś pochodzi z Zakładów Mechanicznych w Radomsku. Urządzenie niemieckie posiada moc 64 kW i zostało zamontowane w siłowni już w 1935 r., zaś polski sprzęt, który dołożono podczas odbudowy obiektu w 1957 r., posiada moc 136 kW, co łącznie daje 200 kW.

Rowokół to „święta góra” Pomorzan, która dominuje nad Słowińskim Parkiem Narodowym w okolicy Smółdzina. Wysokość wzniesienia to 114,8 m n.p.m. Z górą związane są liczne legendy, gdyż niegdyś było to miejsce pogańskiego kultu, a na południowym zboczu zachowały się nieliczne fragmenty osadnictwa słowiańskiego. W XII-XVI w. istniało tu sanktuarium, do którego pielgrzymowano z całego Pomorza. Wzniesienie było ważne również dla żeglarzy, jest dobrze widocznym punktem orientacyjnym. Istniały nawet plany budowy latarni, jednak nic z tego nie wyszło. Obecnie na szczycie znajduje się wieża widokowa, z której rozciąga się panorama na Słowiński Park Narodowy, z charakterystycznymi białymi wałami wydym wynurzających się spomiędzy zielonych lasów.

Kaszuby północne

■ Łeba [30]

■ Piaśnica [33]

■ Reda [34]

Łeba

Z serca Kaszub do krainy Słowińców

Szlak Łeby:
102 km

Liczba dni:
6

Liczba przenosek:
14

Rekomendowana trasa spływu:
Sianowo – Gać

Trudność:
odcinek górny – średnio trudny, odcinek Tłuczewo – Paraszyno – bardzo trudny,
odcinek Paraszyno – Lębork – średnio trudny, odcinek dolny (od Lęborka) – łatwy

Łeba w okolicach Bożepola

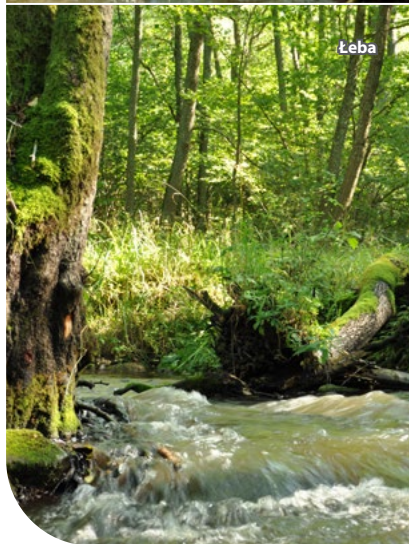
Łeba zachwyca przede wszystkim różnorodnością przyrody. Każdy jej etap jest inny. W górnym odcinku rzeka jest wymagająca, w korycie znajduje się wiele przeszkód: zwalonych drzew, wszędobylskich gałązek i krzaków, gałęzi wystających nad taflę wody lub sterczących na brzegu. Woda płynie raczej spokojnie, tylko od czasu do czasu pojawia się szybszy nurt.

Od miejscowości Tłuczewo szlak się zmienia. Pokonując śródlęśny wąwóz rzeka przyspiesza i zaczyna się przełomowy, najbardziej ekstremalny odcinek. Duży spadek terenu, kamieniste dno i liczne głazy na dnie rzeki tworzą bardzo mocne i długie bystrza, które dostarczają wspaniałych emocji. Trzeba jednak uważać na niski stan wody, który może być dużym problemem. Dla doświadczonych i wytrwałych kajakarzy przy wysokiej wodzie będzie to odcinek wspaniałej zabawy i nie lada wyzwanie.

Od Lęborka rzeka jest łatwa, idealna dla spływów jednodniowych i dla osób początkujących. Jest to znakomity odcinek na rodzinne wyprawy i rekreacyjnego spędzania czasu na wodzie. Szlak kajakowy kończy się w Łebie, jednak kajaki należy zostawić w miejscowości Gać, gdyż na jeziorze Łebsko obowiązuje zakaz pływania. Do przepłynięcia jeziora niezbędne jest specjalne zezwolenie wydane przez dyrektora Słowińskiego Parku Narodowego.

Propozycje etapów spływów:

1. Sianowo – Tłuczewo (16 km)
2. Tłuczewo – Bożepole Wielkie (20 km)
3. Bożepole Wielkie – Łębork (23 km)
4. Łębork – Chocielewko (jaz) (12 km)
5. Chocielewko – Poraj (20 km)
6. Poraj – Gać (11 km)

Największe atrakcje:

- Sanktuarium Matki Boskiej Sianowskiej w Sianowie
- Bożepole Wielkie (pałac z XIX w. i kościół ryglowy)
- Łębork (zamek, mury miejskie)
- Parki miniatur w Chocielewku i w Stryższej Budzie
- Słowiński Park Narodowy z ruchomymi wydhami

Słowiński Park Narodowy

Słowiński Park Narodowy to miejsce, gdzie można zobaczyć nadmorski las, ogromne, przybrzeżne jeziora, bagna i torfowiska, świętą górę, latarnię morską, zabytkową wieś, niemiecki poligon rakietowy, ale przede wszystkim pomorską pustynię, czyli wędrujące wydmy. Niewiele jest takich miejsc, gdzie można cieszyć się tak wielką różnorodnością turystycznych atrakcji.

Powierzchnia Słowińskiego Parku Narodowego to ponad 32 tys. ha, z czego przeszło 11 tys. ha stanowią wody przybrzeżne Morza Bałtyckiego. W 1977 r. park został objęty programem UNESCO Man and Biosphere, którego celem jest utworzenie globalnej sieci rezerwatów biosfery. Każdego roku SPN odwiedzają tysiące turystów, w celu zachowania najcenniejszych walorów przyrodniczych, do uprawiania turystyki wytyczono szlaki przebiegające przez najbardziej reprezentatywne obszary parku. Największym zainteresowaniem odwiedzających cieszą się ruchome wydmy, które w ciągu roku mogą zmienić swoje położenie nawet o kilka metrów, największa z nich – Góra Łącka ma ponad 40 m wysokości.

Ruchome wydmy
w Słowińskim Parku Narodowym

Młyn w Lęborku

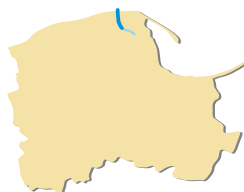
Młyn w Lęborku był częścią kompleksu zabudowań zamku krzyżackiego, który wzniesiono w mieście w XIV w. Obiekt był przedzielony kanałem doprowadzającym wodę do młyna, w którego bezpośrednim sąsiedztwie funkcjonował również browar. Do połowy XV w. zamek pozostawał w rękach krzyżackich, okresowo był zdobywany i obsadzany wojskiem polskiego króla. Ostatecznie został przyznany jako lenno, pomorskiemu księciu Erykowi II. Kolejne przebudowy mocno zmieniły pierwotny wygląd zamku. Także zabudowania młyna były modyfikowane, a większość pomieszczeń pełniła funkcje magazynowe. Obecnie zamek stanowi siedzibę sądu, a przed budynkiem wyeksponowane zostały dyby i pręgierz – repliki średniowiecznych narzędzi tortur.

Naturalne uwarunkowania rzeki Łeby sprawiły, że na całej jej długości powstało kilka małych elektrowni wodnych. Obiekty takie funkcjonują m.in. w miejscowościach: Łęczycze, Wielistowo, Bożepole Małe, Łówcz Dolny, Tłuczewo i Paraszyno. Wykorzystując nawet niewielkie spadki i nieco większy przepływ wody, są gotowe do wygenerowania mocy kilkudziesięciu kilowatów.

Piaśnica

Od Jeziora Żarnowieckiego do Bałtyku

Szlak Piaśnicy:
9 km

Liczba dni:
1

Liczba przenoszek:
brak

Rekomendowana trasa spływu:
Lubkowo – Dębki

Trudność:
szlak łatwy

Ujście Piaśnicy do morza

Krótki, bo liczący sobie zaledwie 9 km, szlak Piaśnicy pozwala w pełni cieszyć się rekreacyjnymi walorami kajakarstwa. Jest to wymarzony odcinek na krótki, trzygodzinny pierwszy spływ lub spływy rodzinne.

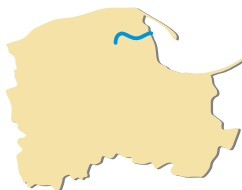
Krystalicznie czysta woda z licznie występującymi w niej cennymi roślinami oraz odkryty teren z nielicznymi drzewami lub lasami na horyzoncie, pozwalają cieszyć się w pełni malowniczymi krajobrazami, przez które przepływa rzeka. Szlak Piaśnicy zaczyna się przy jej wypływie z Jeziora Żarnowieckiego i prowadzi wprost do Morza Bałtyckiego, do którego uchodzi nieco poniżej popularnej letniskowej miejscowości Dębki.

Żarnowiec to największa w Polsce elektrownia szczytowo-pompowa, której zbiornikiem dolnym jest Jezioro Żarnowieckie, zaś zbiornik górny jest całkowicie sztuczny. Uruchomiona została w 1983 r. i jest w stanie wyprodukować energię o mocy 716 MW. Początkowo siłownia miała pełnić rolę akumulatora energii dla powstającej w okolicy elektrowni jądrowej Żarnowiec.

Reda

Rzeka bliska, lecz nieznana

Szlak Redy:
28 km

Liczba dni:
1

Liczba przenosek:
3

Rekomendowana trasa spływu:
Zamostne – Reda

Trudność:
odcinek górny – średnio trudny i uciążliwy, odcinki środkowy i dolny – średnio trudne

Rezerwat Przyrody „Beka”

Zmienna, nieprzewidywalna, zaskakująca i niezwykle różnorodna – tak pokrótce można scharakteryzować Redę. Na jej szlaku znaleźć można miejsca dzięki i nietknięte przez człowieka oraz fragmenty bardziej uregulowane. Do ujścia do jeziora Orle rzeka jest raczej uciążliwa. Raz węższa, raz szersza posiada dużo przeszkód w korycie rzeki, pojawiają się mielizny i stałe przeszkody, w postaci kładek i mostków, przez które niestety czasem trzeba przenieść kajak. Kolejny odcinek (do Wejherowa) rzeka pokonuje szerokim korytem, w którym nie napotyka się przeszkód. Na tym odcinku Reda jest uregulowana. Za Wejherowem znów staje się bardziej naturalna, niezwykle kręta, dzika i zachęcająca. Pomimo tego, że płynie szerokim korytem, nurt jest miejscami wartki, pojawiają się bystrza i przeszkody w postaci drzew. Kilka kilometrów przed ujściem do Zatoki Puckiej rzeka wpływa do ptasiego rezerwatu Beka, przed którym należy zakończyć spływ.

Beka to ptasi rezerwat przyrody nad Zatoką Pucką, u ujścia rzeki Redy do Bałtyku, w okolicach pochłoniętej przez morze miejscowości Beka. Dziś jedyne ślady po osadzie są wysokie drzewa, kamienne fundamenty oraz drewniany krzyż na brzegu zatoki. Na bagiennej, słonych łąkach rezerwatu schronienie znalazły liczne gatunki rzadkich, chronionych lub zagrożonych wyginięciem gatunków roślin oraz ptaków. Warto wybrać się na spacer po rezerwacie specjalnie wyznaczoną ścieżką, która prowadzi wzdłuż Zatoki Puckiej.

Motława przy Żurawiu

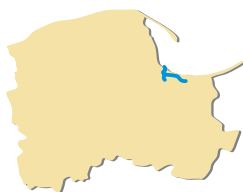
Gdańsk

■ Martwa Wisła [36]

■ Motława do Kamiennej Grodzy [40]

Martwa Wisła i Motława

Kajakiem po Gdańsku

Martwa Wisła i Motława:

26 km

Liczba dni:

1

Liczba przenosek:

brak (na Oplywie Motławy
i Kamiennej Grodzy – wrota
przeciwpowodziowe)

Łęka Żuławska

Rekomendowana trasa spływu:

trasa 1: Gdańsk – Oplyw Motławy – Polski Hak – Stara Motława – Gdańsk

trasa 2: Gdańsk – Martwa Wisła – Błotnik – Polski Hak – Gdańsk

Trudność:

szlak łatwy i pozbawiony przeszkód,
Martwa Wisła – wyłącznie przy dobrej pogodzie!

Motława przy Długim Pobrzeżu

W centrum Gdańska Motława rozdziela się na liczne odnogi, tworząc sieć kanałów wokół Wypsy Spichrzów i Ołowianki, aby spotkać się z Martwą Wisłą w okolicy Polskiego Haka. Uwaga, kanał portowy – ruch statków, wymagana zgoda Kapitanatu Portu. Pływanie po historycznej części Gdańska to niebywała frajda, podczas której zabytki widziane z wody nabierają zupełnie innego wyglądu. Spichlerze na Ołowiance, Żuraw, Filharmonia Bałtycka czy bramy wodne, to tylko niektóre atrakcje, jakie można spotkać na trasie.

Aby urozmaicić spływ Motławą, można wybrać wariant prowadzący przez bastiony Optywu Motławy aż do Martwej Wisły, która miejscami przypomina raczej duże jezioro niż rzekę (należy uważać na falowanie). Jej odnogą jest Wisła Śmiała z marinami i przystaniami żeglarskimi. Płynąc dalej, minimy rafinerię, stocznie rzeczne i dotrzemy do mostu pontonowego w Sobieszewie. Spływ można zakończyć przy śluzie w Przegalinie (możliwe jest wypłynięcie na Przekop Wisły) lub w nowej przystani w Błotniku.

Proponujemy etapy spływów:

1. Gdańsk (Żabi Kruk) – Optyw Motławy – Polski Hak – Stara Motława – Gdańsk (Żabi Kruk) (11-12km)
2. Gdańsk (Żabi Kruk) – Martwa Wisła – Błotnik (26 km)

Największe atrakcje:

- Zabytki Starego i Głównego Miasta Gdańska od strony wody (Żuraw, bramy wodne, Długie Pobrzeże)
- Optyw Motławy – bastiony i Kamienna Śluza
- Ołowianka i Wyspa Spichrzów
- Śluza w Przegalinie i Przekop Wisły

petla-zulawska.pl

Wyspa Spichrzów

Wyspa Spichrzów to dawna dzielnica miasta, w której znajdowały się miejskie spichlerze należące do kupców, a nawet króla. W XIV w. swoje składy posiadali tu zarówno gdańszczanie, jak i Krzyżacy. Wielki pożar, jaki miał miejsce w 1536 r., strawił ponad 340 obiektów, jednak duża ich część przetrwała. Dopiero w XVI w. dzisiejsza Wyspa Spichrzów stała się prawdziwą wyspą, a to dzięki fosie miejskiej, a w późniejszym czasie Motławie, której główny nurt poprowadzono właśnie przez fosę. Działania te sprawiły, że wyspa stanowiła jeszcze bardziej atrakcyjne miejsce do przechowywania dóbr. Początkowo były tu budynki o konstrukcji szkieletowej, które łatwo trawiły pożary. Od XVI w. zaczęto stawiać spichrze ceglane, o wysokości 7 pięter. W 1813 r. potężny pożar, który został wzniecony przez artylerię rosyjsko-pruską, zniszczył prawie połowę obiektów. Od tego czasu znaczenie wyspy zmalało, a część składów rozebrano. Ze zniszczeń dokonanych w 1945 r. ocalał jedynie spichlerz Wisłoujście oraz kilka mniej uszkodzonych, jak Steffenów, które odbudowano w latach 60. XX w. Od wielu lat prowadzone są rozmowy na temat rewitalizacji wyspy, a także przygotowania do wielkiej inwestycji, jaką będzie jej odbudowa.

Ołowianka

Ołowianka stała się wyspą dopiero w 1576 r., kiedy podczas budowy umocnień miejskich przekopano kanał, znany dziś pod nazwą Na Stępcę. Pod koniec XVI w. na wyspie zlokalizowano składy ołowiu, które dały początek nazwie. To właśnie tu znajdowała się niegdyś miejska elektrociepłownia, która została zaadaptowana na potrzeby Polskiej Filharmonii Bałtyckiej. Ołowianka gości również Spichlerz Królewski, którego budowę miał sfinansować Gdańsk, w zamian za nadanie przywilejów miejskich przez króla Kazimierza Jagiellończyka. Ze względów finansowych, zwlekano z wykonaniem ponad 150 lat. Obiekt zaprojektował Abraham van den Blocke, a twórcą spichlerza był Jan Strakowski. Obecnie w budynku mieści się hotel Gdańsk. Ołowianka to również idealne miejsce na podziwianie panoramy Głównego Miasta, która z tej perspektywy jest niezapomnianym widokiem.

Jednym z największych symboli Gdańska jest Żuraw – najpotężniejszy drewniany dźwig portowy XV-wiecznej Europy. Już w XIV w. słyszano o kranie, który przenosi tony ładunków, a także stawia maszty. Na przełomie XIX i XX w. Żuraw miał jeszcze jedno zastosowanie, a mianowicie wynurzał rufy statków z napędem mechanicznym do naprawy śrub i sterów. Było to możliwe dzięki napędowi wytwarzanemu przez robotników portowych, którzy maszerowali po belkach umocowanych wewnątrz bębna. Dźwig miał nie tylko charakter przemysłowy, ale i obronny. Był jedną z wielu bram wodnych miasta. Podczas działań wojennych w 1945 r. drewniana część spłonęła, zaś murowane baszty zostały zniszczone w 40 proc. Obecnie w Żurawiu mieści się oddział Centralnego Muzeum Morskiego.

Centralne Muzeum Morskie (CMM)

CMM zostało założone w 1960 r. jako Muzeum Morskie, które ulokowano na obu brzegach Motławy, a nawet na niej samej – przy nabrzeżu Ołowianki zakotwiczony jest statek-muzeum S/s „Soldek”. W odbudowanych spichlerzach prezentowane są wystawy poświęcone dziejom Polski na morzu, historii handlu na Wiśle oraz portu w Gdańsku, jednak najcenniejszym zbiorem jest kolekcja dział okrętowych i innych militariów wydobytą z wraku „Solena”, który został zatopiony w trakcie bitwy pod Oliwą w 1627 r. Po drugiej stronie rzeki znajduje się słynny Żuraw, który był największym drewnianym dźwigiem portowym średniowiecznej Europy. Wewnątrz można podziwiać ekspozycję obrazującą życie Gdańska, miasta portowego w XVI i XVIII w. Tuż obok znajduje się najnowszy oddział CMM Ośrodek Kultury Morskiej, który w interaktywnych salach prezentuje wystawę „Ludzie – statki – porty”. Można tu również zobaczyć „Łodzie ludów świata” oraz poznać tajemnice dna Bałtyku na wystawie „Zanurz się i poznaj tajemnice wraków z Bałtyku”. CMM posiada także oddziały zamiejscowe w Helu, Tczewie, Kątach Rybackich i na Rozewiu.

Centralne
Muzeum Morskie

Opiływ Motławy

Przystań w Błotniku

Twierdza Wisłoujście

Twierdza Wisłoujście to jedna z ciekawszych budowli tego typu w Europie i jedyna w Polsce twierdza wodna. Istniała już w XIV w., a jej głównym zadaniem była kontrola wejścia statków na Martwą Wisłę. Początkowo drewniana, następnie ceglana wieża jest najstarszym elementem twierdzy. Wzniesiona przez zakon krzyżacki miała wysokość 20 m, służyła jako latarnia morska, a także punkt obserwacyjny. W XVI w. dobudowano do niej trzykondygnacyjny wieniec artyleryjski, co spowodowało, iż wieżę podniesiono o 11 m. Kolejna przebudowa forticy miała miejsce na przełomie XVI i XVII w., kiedy to wokół wieńca powstał Fort Carre. Zaprojektowany przez Antoniego van Obberghena posiadał cztery bastiony: Furta Wodna, Południowo-Wschodni, Ostroróg i Artyleryjski. Na początku XVII w. dodano jeszcze szaniec ziemny złożony z pięciu bastionów: Wiślany, Bielnik, Świński Łeb, Ostroróg, Pucki i otoczono go fosą. Forteca była kilkakrotnie wizytowana przez polskich królów, oblegana przez nieprzyjaciela, kapitulowała, lecz nigdy nie została zdobyta w boju. Obecnie Twierdza Wisłoujście jest oddziałem Muzeum Historycznego Miasta Gdańska i zaprasza turystów do jej odwiedzin.

Motława do Kamiennej Grodzy

Kajakiem przez pola tulipanów

Szlak Motławy:

23 km

Liczba dni:

1

Liczba przenosek:

brak

Rekomendowana trasa spływu:

Suchy Dąb – Wróblewo – Gdańsk

Trudność:

szlak łatwy i pozbawiony przeszkód

Petla Żuławska

Stopień Kamienna Grodza, Bastion Żubr

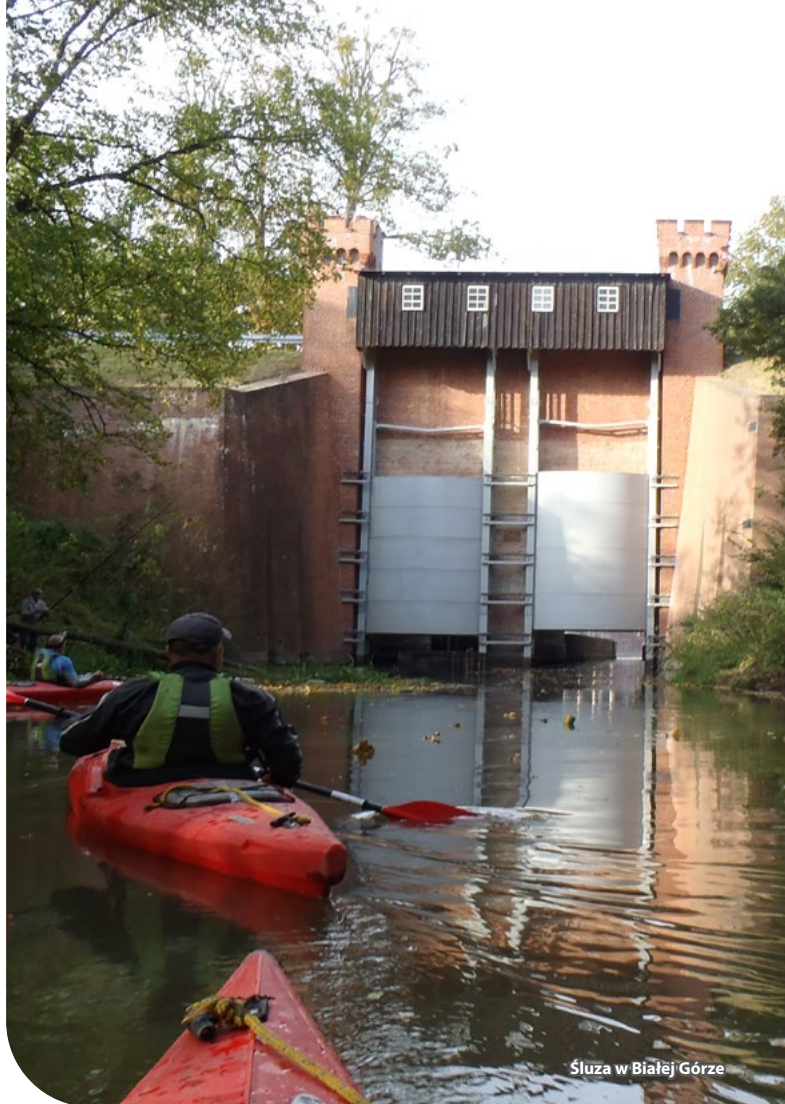
Motława dostępna jest dla kajakarzy od Suchego Dębu. Z uwagi na bardzo wolny i niemal niewyczuwalny nurt, pływać nią można w obu kierunkach, co umożliwia spływ kajakowy w górę i w dół rzeki z miejscem startu i mety w Gdańsku. Rzeka płynie spokojnie przez równinne tereny Żuław Gdańskich. Po drodze mija się liczne zabytki, jak uroczy kościółek we Wróblewie, ruiny średniowiecznego dworu krzyżackiego w Grabinach-Zameczku czy stare domy podcieniowe.

petla-zulawska.pl

? Stopień Kamienna Grodza to jedna z najciekawszych budowli hydrotechnicznych w Polsce, dzięki której możliwa była regulacja poziomu wód w Motławie oraz na Żuławach Gdańskich. Urządzenie wybudowano w XVII w. pod nadzorem Jana Starkowskiego, według projektu holenderskich architektów. Dwie kamienne grodze, ozdobione czterema wieżyczkami oraz początkowo drewnianymi, obecnie zaś metalowymi wrotami, znajdują się na trasie kajakowej wycieczki po Gdańsku.

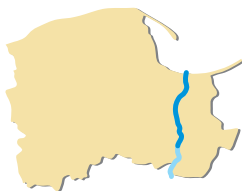

Żuławy i Powiśle

- **Wisła [42]**
- **Szkarpawa i Wisła Królewiecka [46]**
- **Nogat [50]**
- **Wielka Święta – Tuga [53]**
- **Liwa [54]**

Wisła

Kajakiem po największej z rzek Polski

Szlak Wisły w województwie pomorskim:

62 km

Liczba dni:

2

Liczba przenosek:

brak

Rekomendowana trasa spływu:

Gniew – Gdańsk

Trudność:

szlak łatwy (uwaga na warunki pogodowe)

Dopływy:

Wierzyca, Nogat, Martwa Wisła, Szarpawa

Atrakcje hydrotechniczne udostępnione do zwiedzania:

Śluza w Białej Górze, Śluza Przegalina, Śluza Gdańska Głowa

Pętla Żuławska

Wzgórze zamkowe w Gniewie

Z tego, że Wisła może być atrakcyjnym szlakiem kajakowym, nie wszyscy zdają sobie sprawę. Wielkość i długość rzeki z pozoru wykluczają na niej ze względów bezpieczeństwa tę formę aktywności turystycznej. Jednak dla doświadzonego kajakarza, poszukującego nowych wrażeń, spływ królową polskich rzek może się stać przygodą życia. Kajakarstwo na Wiśle upowszechnił swoją Ekspedycją Wisła współczesny polski polarnik i podróżnik Marek Kamiński. Corocznie setki pasjonatów pływają, indywidualnie lub w niewielkich grupach, tym szlakiem. Niektórzy, najtwardsi, pokonują ją nawet pod prąd!

Rekomendowany pomorski odcinek Wisły rozpoczyna się w Gniewie i liczy około 62 km. Może stanowić samodzielny szlak kajakowy (2 dni spływu) lub być np. kontynuacją spływu Wdą, Brdą czy Wierzycą. Na szlaku, obok rozległych panoram doliny oraz charakterystycznych, piaszczystych łach w nurcie rzeki, będących siedliskiem wielu rzadkich gatunków ptaków, do najciekawszych miejscowości należy Gniew ze średniowiecznym zamkiem, zabytkowy Tczew oraz pobliski, położony nad Nogatem Malbork. Ciekawe są również zabytki hydrotechniki: zespół śluz w Białej Górze oraz sztuczny odcinek ujściowy – Przekop Wisły. Po przejściu śluzy Przegalina możliwe jest dopłynięcie Martwą Wisłą do centrum Gdańska.

Ze względów bezpieczeństwa Wisłą pływać należy raczej w grupach, kajakami dostosowanymi do otwartych akwenów, wyposażonymi w odpowiedni sprzęt asekuracyjny i łączność. Przy wysokich stanach wody spływy nie powinny się odbywać.

Zabytkowe mosty w Tczewie

Proponujemy etapy spływów:

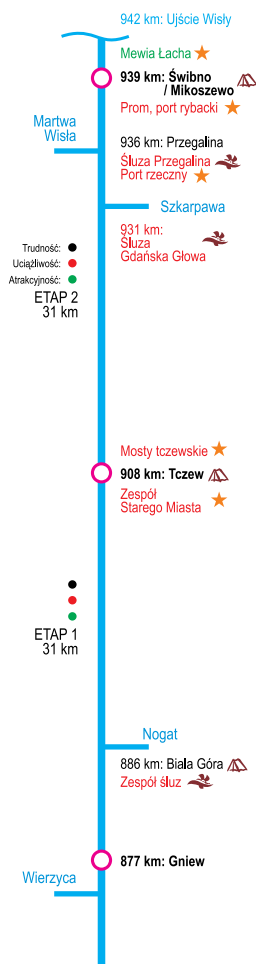
1. Gniew – Tczew (31 km)
2. Tczew – Gdańsk (31 km)

Wały wzdłuż Wisły
- okolice Tczewa**Największe atrakcje:**

- Gniew – zamek krzyżacki, Stare Miasto
- Biała Góra – śluza
- Tczew – zabytkowe mosty tczewskie, Stare Miasto, Muzeum Wisły
- Śluza Gdańska Głowa
- Rezerwat Przyrody Mewia Łacha
- Przekop Wisły

petla-zulawska.pl

Węzeł wodny Rybaki

Rybaki to niewielka miejscowość położona 6 km na południe od Gorzędzieja, w której znajdują się najważniejsze urządzenia hydrotechniczne na Nizinie Walichnowskiej. To właśnie tu umieszczono śluzy odwadniające cały teren. System składa się z dwóch elektrycznych przepompowni oraz kanału i stawu, pozwalającego spuszczać nadmiar wody. Zgodnie z dawną tradycją, pompownie nazywają się Pokój i Nadzieja. Będąc w Rybakach, należy wspiąć się na wały wislane, z których rozciąga się przepiękna panorama.

Zabytkowe mosty w Tczewie

Mosty tczewskie

Mosty tczewskie to jedno z ciekawszych zabytków techniki w Europie. Początkowo wybudowano most kolejowy, a pomiędzy filarami stylizowanymi na romańskie baszty, umieszczono tunel z ażurowej konstrukcji kratownicowej. Obiekt powstał w latach 1851–57 i był wówczas największy w Europie. Pierwszy parowóz po moście przejechał 12 października 1857 r. Wkrótce most okazał się niewystarczający i postanowiono wybudować nowy (1888–91), na który przeniesiono ruch kolejowy z obecnego mostu drogowego. Obie budowle wysadzili żołnierze polscy 1 września 1939 r., następnie w sposób bardzo prowizoryczny je odbudowano, aby znów uległy zniszczeniu w 1945 r. Zaraz po zakończeniu wojny przystąpiono do odbudowy mostów.

Wisła, to królowa polskich rzek, nad której brzegami powstało państwo polskie. Była ona pierwszym szlakiem osadnictwa, transportu, łączności, ponad źródłem wody pitnej, a jednocześnie największym zagrożeniem powodziowym dla Polski. Swoją początek ma na stokach Baraniej Góry w Beskidzie Śląskim, na wysokości ponad 1000 m n.p.m. Całkowita długość, do ujścia w Nowym Porcie w Gdańsku, to 1089 km, jednak jest ona zmienna ze względu na „dziczący” charakter i lubi skracać sobie drogę.

Śluza w Przegalinie

Pierwsze budowle hydrotechniczne w Przegalinie powstały w 1895 r., w ramach dużego programu przebudowy ujścia Wisły. W tym okresie powstała śluza dla profesjonalnej żeglugi, tzw. Północna oraz druga tzw. śluza dla tratw, obie oddzielały Wisłę od Martwej Wisły. W latach 1975-1981, w miejsce śluzy dla tratw, powstał nowy obiekt, tzw. Śluza Południowa, która po modernizacji i zautomatyzowaniu działa po dziś dzień. Niestety, jej starsza siostra, Północna, ze względu na zły stan techniczny została wyłączona z użytku w 1992 r. i obecnie stanowi ciekawy punkt widokowy. W 2012 r. nad Śluzą Południową oddano do użytku most zwodzony, który powstał w miejsce dawnego, stałego. Pozwala on na żeglugę z Gdańska na Zalew Wiślany z ominięciem Przekopu Wisły i jest udogodnieniem dla jednostek, które nie mogą położyć masztu.

Przekop Wisły

Węzeł Wodny Rybaki

Przeglina – tor wodny

Przekop Wisły

Mieszkańcy Żuław od wieków nękani byli przez powodzie, a straty jakie przynosiła woda, były niewyobrażalne. Kilkakrotnie królowa polskich rzek wdzieriała się również do Gdańska, w wyniku czego pod wodą znalazły się Wyspa Spichrzów, oraz Brzeźno i Nowy Port. Pod koniec XIX w. postanowiono ujarzmić naturę i wybudować nowe ujście, skracając tym samym długość Wisły o 10 km. W latach 1890-1895 ponad 1000 robotników pracowało nad stworzeniem nowego kanału, który obecnie ma długość 7 km i szerokość od 250 do 400 m, a wały jakie go otaczają, wznoszą się na wysokość 10 m. Dzięki tej największej zmianie, jakiej człowiek dokonał na terenie Żuław, zagrożenie powodziowe w regionie znacznie spadło, a królowa polskich rzek od ponad 110 lat jest kontrolowana przez człowieka, ale nigdy nie została do końca ujarzmiona. Natura co jakiś czas przypomina o swojej sile.

Szkarpawa i Wisła Królewiecka

Kajakiem po rzekach Pętli Żuławskiej

Szlak Szkarpawy i Wisły Królewieckiej:
23 km

Liczba dni:
1–2

Liczba przenoszek:
brak

Rekomendowana trasa spływu:
Osłonka – Rybina – (Sztutowo) – Gdańska Głowa

Trudność:
szlak łatwy i nieuciążliwy, należy uważać na falowanie

Atrakcje hydrotechniczne udostępnione do zwiedzania:
Stacja pomp w Chłodniewie, Śluza Gdańska Głowa, mosty zwodzone w Drewnicy, Rybinie i Sztutowie

Szlak rozpoczyna się w miejscowości Osłonka, tuż przy Zalewie Wiślanym. Z tego miejsca już blisko do węzła wodnego w Rybinie, skąd możliwa jest krótka, okrężna wycieczka Wisłą Królewiecką do Sztutowa, a następnie zakończenie spływu przy śluzie Gdańska Głowa. Zarówno Szkarpawa, jak i Wisła Królewiecka są odnogami ujściowymi delty Wisły. Rzeki są szerokie i niemal pozbawione nurtu, a miejscami niezwykle malownicze. Tereny, przez które przepływają, są rzadko zasiedlone i obfitują w urokliwe miejsca oraz interesujące zabytki. Przy wydłużeniu trasy o dwa dni (ok. 30 km) istnieje możliwość dotarcia Wisłą i Martwą Wisłą do centrum Gdańska. Możliwe jest również rozpoczęcie spływu w Białej Górze, na Nogacie, którym można spłynąć aż do Zalewu Wiślanego, skąd jest krótka przeprawa na Szkarpawę. Przepłynięcie takiej trasy zajmie ok. 5 dni i należy liczyć się z 3 przenoskami na Nogacie (Śluzy Szonowo, Rakowiec, Michałowo).

Propozycje etapów spływów:

1. Osłonka – Rybina (8 km)
2. Rybina – Drewnica (15 km)
3. Rybina – Sztutowo (12 km)

Stacja pomp
w Chłodniewie

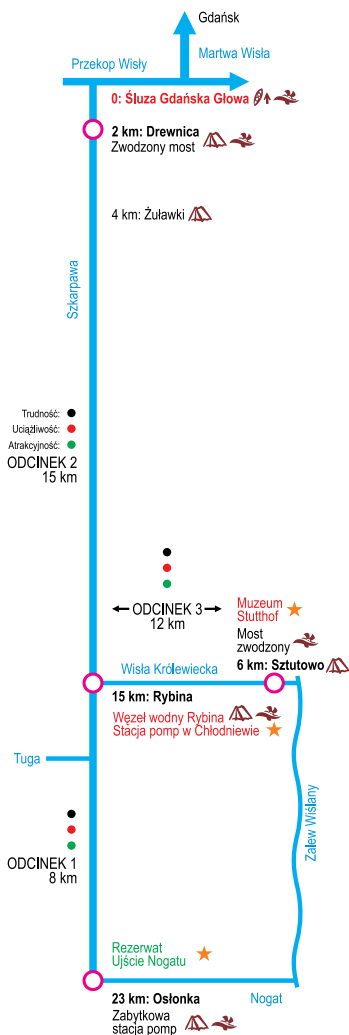
Wisła Królewiecka

Największe atrakcje:

- Węzeł wodny Rybina
- Mosty zwodzone w Drewnicy i Sztutowie
- Śluza Gdańska Głowa
- Stacje pomp Chłodniewo i Osłonka
- Muzeum Stutthof

petla-zulawska.pl

Sztutowo to dawna wieś rybacka, która jeszcze w XIII w. znajdowała się na wyspie Zalewu Szkarpańskiego. W kolejnych stuleciach osada była ważnym miejscem na trakcie Królewiec – Gdańsk – Berlin, gdzie nocował w 1716 r. car Piotr Wielki. Sztutowo stało się szczególnie znane ze względu na powstający od 2 września 1939 r. obóz koncentracyjny. Pierwszymi więźniami byli działacze polonijni z Wolnego Miasta Gdańska. Od początku 1940 r. odbywały się egzekucje, a w 1944 r. wybudowano komorę gazową na 50 osób. Do czasu kapitulacji w obozie zginęło 120 tys. ludzi z 26 krajów. Ewakuacja Stutthofu rozpoczęła się 25 stycznia 1945 r., podczas której zniszczono część obozu w celu zatarcia śladów. Obecnie w ocalałych budynkach znajduje się wystawa historyczna poświęcona powstaniu oraz życiu w obozie, ze szczególnym uwzględnieniem Marszu Śmierci – czyli przeprowadzonej ewakuacji, podczas której zmarło ok. 20 tys. więźniów.

Stacje pomp Chłodniewo i Oslonka

Największa w Polsce Stacja pomp Chłodniewo została wybudowana w 1930 r., na terenie Żuław, które zajmują obszar ok. 170 tys. ha. Tylko 30 proc. tej powierzchni odwadniana jest naturalnie, reszta to bezodpływowe poldery, które wymagają sztucznego usuwania nadmiaru wody. W XX w. przeprowadzono proces łączenia kilkunastu polderów w całość, które były odwadniane za pomocą dużej stacji pomp. Zlikwidowano wówczas 37 obszarów i utworzono teren 22 tys. ha, odwadniany przez Stację pomp w Chłodniewie, zaś kolejne 32 poldery od 1942 r. obsługiwał zakład w Oslonce. Obie stacje zostały uszkodzone przez wycofujące się wojska niemieckie w marcu 1945 r., czego skutkiem było zalanie obszarów po Tczew i Malbork. Niemcy zakładali, że osuszanie zajmie ok. 50 lat, jednak stacjom pomp w Chłodniewie i Oslonce zajęło to zaledwie 3 lata. W każdym zakładzie znajdują się po 3 zespoły pompowe, które w ciągu sekundy mogą przepompować ok. 21 tys. litrów wody. Stację w Chłodniewie można zwiedzać, jednak konieczne jest wcześniejsze telefoniczne umówienie wizyty, natomiast Oslonka jest niedostępna dla turystów.

Zwodzony most w Sztutowie

Wybudowany w 1934 r. stał się jednym z bohaterów powszechnie znanego serialu „Czterej pancerni i pies”, to właśnie tutaj kręcono jeden z odcinków – „Daleki Patrol”. Obiekt przez lata niszczał i kiedy nikt nie miał nadziei na jego renowację postanowiono przywrócić na Wiśle Królewieckiej szlak wodny. Odmulono wówczas rzekę, podniesiono linie wysokiego napięcia, a także odnowiono budowlę. Od 2007 r. most otwierany jest regularnie, a stanowisko obsługi znajduje się wewnątrz betonowego cokołu, z charakterystycznym bunkrowym oknem widocznym od zewnątrz.

Węzeł wodny w Rybinie

Węzeł wodny Rybina to jeden z najważniejszych węzłów wodnych na Żuławach. Krzyżują się tu szlaki wodne Szkarpawy, Wisły Królewieckiej oraz Linawy, a nieco dalej swoje ujście ma Tuga. W latach 30. XX w. zbudowano dwa mosty zwodzone na drodze z Nowego Dworu Gdańskiego do Stegny oraz most obrotowy na trasie żuławskiej kolejki wąskotorowej. To jedyny w Europie czynny most obrotowy, który otwierany jest ręcznie. Mosty drogowe posadowione są na drewnianych palach wbitych w dno rzeki, na których wsparto konstrukcję żelbetowo-drewnianą, z przeciwwagą charakterystyczną dla tego typu obiektów. Początkowo przęsła ruchome podnoszono ręcznie, jednak z czasem zostały one uzupełnione o napęd elektryczny. Most kolejowy to prawdziwa perełka węzła. Zbudowany jest z trzech przęseł, które podnoszone i obracane są ręcznie za pomocą systemu kół zębatych i przekładni. Na co dzień jest otwarty, zamykany jedynie na czas przejazdu kolejki wąskotorowej. Proces otwarcia budowli dla żeglugi może trwać nawet 1,5 h.

Most zwodzony w Drenicy

Most został postawiony w miejscu, gdzie od lat istniała pontonowa przeprawa przez Szkarpawę. Przywrócenie na rzece szlaku wodnego spowodowało dość częste wykorzystywanie budowli przez żeglarzy. Most stanowił ważny element na szlaku z Mierzei do Gdańska. Już w 1400 r. w Drenicy stały dwa młyny oraz dwa wiatraki, co było wyrazem bogactwa wsi.

Most zwodzony w Sztutowie

Most zwodzony w Drenicy

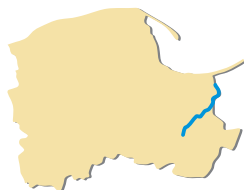
Śluza Gdańska Głowa

Śluza Gdańska Głowa

Gdańska Głowa to nazwa pochodząca od istniejącej niegdyś twierdzy, która znajdowała się w rozwidleniu Wisły na Szkarpawę i Leniwkę. Forteca była ważnym punktem obronnym Gdańska w trakcie wojen polsko-szwedzkich. Została jednak zlikwidowana pod koniec XVII w., gdyż bardziej przydała się atakującym niż obrońcom. Budowla całkowicie zniknęła w XIX w., w trakcie budowy Przekopu Wisły. Obecnie nazwę Gdańska Głowa nosi wybudowana w 1895 r. śluza, która odcina Szkarpawę od głównego koryta Wisły. Ta wyjątkowa budowla hydrotechniczna przeszła gruntowny remont w 2004 r. i od tej pory jest jednym z najciekawszych obiektów na Żuławach, znajdującym się na trasie żeglarzy płynących Szkarpawą. W 2012 r. została zelektryfikowana.

Nogat

Odkryj Żuławy z wodnej perspektywy

Szlak Nogatu:

63 km

Liczba dni:

2–3

Liczba przenosek:

4

Rekomendowana trasa spływu:

Biała Góra – Malbork – Jazowa – Osłonka

Trudność:

szlak łatwy i nieuciążliwy, należy uważać na falowanie

Atrakcje hydrotechniczne udostępnione do zwiedzania:

Śluzy: Biała Góra, Rakowiec, Szonowo, Michałowo

Pętla Żuławska

Nogat

Oryginalną alternatywą dla typowego spływu może być kilkudniowa wyprawa kajakowa Nogatem. To typowa żuławska rzeka, zwana młodszym bratem Wisły, ze śladami pierwotnej przyrody i unikatowymi zabytkami po obu brzegach. Spływ rozpocząć można na spokojnym i dostojnym Nogacie, przy zabytkowym zespole śluz i nowej przystani w Białej Górze. Mijając majestatyczny zamek w Malborku, nową przystań Park Północny, trzy śluzy (Szonowo, Rakowiec i Michałowo), a także Elektrownię Wodną Rakowiec, dopływa się do ujścia Nogatu. Nie wpływając na Zalew Wiślaný (bardzo niebezpieczny dla kajaków i małych jednostek!) należy skrócić na Szarpawę do Osłonki. Spływ dalej można kontynuować do Rybiny czy Drewnicy. Alternatywą może być również spływ szlakiem przez Kanał Jagielloński do samego Elbląga. Wystarczy w miejscowości Bielnik skrócić w prawo we 5,8 km Kanał, który jest najstarszym tego typu obiektem w Polsce. Jego budowę datuje się na 1438r.

Nogat zaliczany jest do żeglownych dróg wodnych i dzieli się zasadniczo na dwa odcinki. Pierwszy, skanalizowany – od śluzy Biała Góra aż do stopiona wodnego Michałowo. Drugi, aż do ujścia Zalewu Wiślanego, na którym Nogat jest rzeką żeglowną wolno płynącą. Szerokość Nogatu waha się od 80 do 200 m, natomiast szerokość wyznakowanego bojami szlaku żeglugowego to około 30 m. Płynąc z nurtem zostawiamy zielone boje po lewej stronie, a czerwone po prawej stronie naszego kajaku. Na brzegach, stosunkowo rzadko, pojawiają się białe tablice z oznakowaniem kilometrowym.

Propozycje etapów spływów:

1. Biała Góra – Malbork (21 km)
2. Malbork – Jazowa (25 km)
3. Jazowa – Osłonka (17 km)

Zamek w Malborku**Największe atrakcje:**

- Zamek krzyżacki w Malborku
- Biała Góra – zabytkowy zespół śluz
- Zabytkowe stacje pomp

petla-zulawska.pl

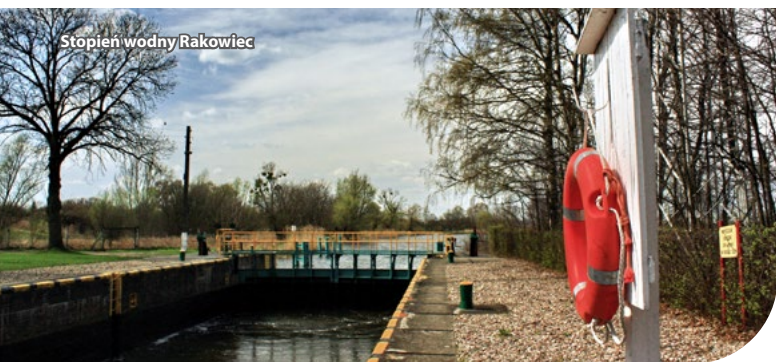
Zamek w Malborku jest największą na świecie gotycką budowlą, stworzoną przez Krzyżaków w XIII w. Już w 1309 r. twierdza stała się stolicą zakonu. W trakcie wojny 13-letniej (1454–1466 r.) obiekt został sprzedany królowi polskiemu Kazimierzowi Jagiellończykowi i od tego momentu była to jedna z rezydencji królów Polski. Zamek ponownie trafił w ręce Prusaków, którzy postanowili przebudować go na koszarę, doprowadzając tym samym do poważnych zniszczeń. Kolejne wielkie uszkodzenie budowli miało miejsce pod koniec II wojny światowej. W wyniku ciężkich walk Grupy Bojowej Marienberg z żołnierzami radzieckiej 2. Armii Uderzeniowej zamek zniszczono w 80 proc. Odbudowę warowni rozpoczęto w latach 50. XX w., a w 1996 r. budowla została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Usytuowana nad Nogatem twierdza składa się z 3 części: klasztornej – Zamek Wysoki z wieżą obserwacyjną i kościołem, reprezentacyjnej – Zamek Średni z Pałacem Wielkich Mistrzów i Wielkim Refektarzem oraz służebnej – Zamek Niski.

Stopień wodny Szonowo

W latach 1914-1916 postanowiono wybudować stopień wodny Szonowo, którego celem było umożliwienie żeglugi rzeką Nogat. Stopień ten jest jednym z trzech tego typu obiektów działających na Nogacie (Rakowiec, Michałowo). Posiada oryginalną konstrukcję, a zasady działania są takie same, jak na początku XX w. Szonowo składa się z zapory ziemnej, śluzy komorowej, jazu, a także elektrowni wodnej, która jest najnowszym elementem stopnia. Powstała w 2009 r. i posiada moc 3 x 160 kW.

Stopień wodny Michałowo

Stopień Michałowo znajduje się na granicy województw pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Wybudowany w latach 1912-1915, w ramach programu przystosowującego rzekę Nogat do żeglugi. Jest budowlą o konstrukcji i zasadach działania pochodzących z czasów jej powstania. Michałowo składa się z zapory, śluzy, jazu, a także elektrowni wodnej, którą oddano do eksploatacji w 2011 r. Siłownia wyposażona jest w 3 turbiny RK 1600 Kaplana o mocy 3 x 160 kW.

Stopień wodny Rakowiec

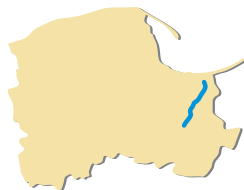
Stopień Rakowiec to jeden z trzech stopni zlokalizowanych na Nogacie, dzięki któremu możliwa jest żegluga na rzece. Wybudowany w latach 1914-1916, bez większych zmian pracuje do dziś. Składa się z zapory, śluzy, jazu, a także uroczu położonej elektrowni wodnej z 1934 r. Siłownia usytuowana jest pomiędzy stopniami wodnymi Szonowo (14 km powyżej) i Michałowo (10 km poniżej). W trakcie wycofywania się wojsk niemieckich w 1945 r. został uszkodzony wał turbiny, przez co obiekt miał przestój w pracy i ponownie zaczął produkcję w lipcu 1947 r. W najbliższych latach przewidywana jest modernizacja i rozbudowa elektrowni. Na teren stopnia Rakowiec można wejść, a przy odrobinie szczęścia możliwa jest obserwacja wyrównywania poziomów wód za pomocą śluzy, która otwierana jest ręcznie przez obsługę stopnia.

Zalew Wiślaný to niezwykle dzieło przyrody, przez które przebiega górna granica wodna pomiędzy Polską a Federacją Rosyjską. Znakomity akwen dla żeglarzy, którym ciasno na mazurskich jeziorach, a ze względu na wieloletnie zamknięcie dla ruchu żeglugowego, bardzo atrakcyjny i przyciągający. Zalew Wiślaný jest dobrym wstępem do żeglarstwa pełnomorskiego, gdyż ze względu na duże powierzchnie (jest niemal 3-krotnie większy od największego polskiego jeziora, jez. Śniardwy) niezbędne jest czytanie mapy, morskich oznakowań torów, portów itp. W wodach zalewu można spotkać kilkadziesiąt gatunków ryb, a płynąc od portu do portu, odwiedzić liczne atrakcje, tj. Wzgórze Katedralne i planetarium we Fromborku, Muzeum Zalewu Wiślanego w Kątach Rybackich czy urokliwe morskie plaże w Piaskach i Krynicy Morskiej.

Wielka Święta – Tuga

Najbardziej żuławska z rzek Żuław

Szlak Wielkiej Świętej i Tugi:

24 km

Liczba dni:

1

Liczba przenoszek:

brak

Rekomendowana trasa spływu:

Nowy Staw – Rybina

Trudność:

szlak łatwy i nieuciążliwy, brak przeszkód

Petla Żuławska

Most zwodzony w Nowym Dworze Gdańskim

Nowodworska wenecja

Tuga, której górny odcinek nazywany jest również Wielką Świętą, była kiedyś jedną z odnóg rozgałęzionej delty Wisły. Rzeka przepływa przez serce Żuław Wiślanych. Wyprawa nią pozwala poznać i zrozumieć tę niezwykłą, wydartą wodzie krainę Żuław, posiadającą swój specyficzny urok i tajemnicę.

Szlak Tugi jest kręty, szeroki, spokojny i niezwykle malowniczy. Obfituje w dzikie zakątki, dogodnie do biwakowania miejsca oraz zabytki architektury i techniki. Na szlaku warto zatrzymać się w Tujsku, Stobcu, Żelichowie, zwiedzić zabytki Nowego Dworu Gdańskiego i Nowego Stawu. Bazą wypadową może być Rybina lub Tujsk. Słaby nurt rzeki pozwala pływać kajakiem w obu kierunkach. Latem odcinek górny (do Nowego Dworu) zarasta salwinią pływającą – chronioną paprocią wodną, która znacznie utrudnia pływanie po rzece.

petla-żuławska.pl
tuga.info.pl

zabytkowe
mosty zwodzone

Szarkpawa

0: Rybina
Koniec spływu

Stara Tuga
2 km: Tujsk

4 km: Stobiec
5 km: Żelichowo
Lapidarium
cmentarz pomenonicki ★

Trudność: ●
Uciążliwość: ●
Atrakcyjność: ●
24 km

11 km: Nowy Dwór Gdański
zwodzony most
Zespół urbanistyczny
Żuławski Park
Historyczny ★

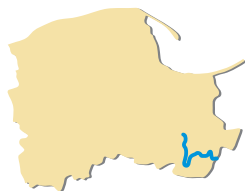
Zespół urbanistyczny
Kościół gotycki ★
24 km: Nowy Staw
Początek spływu

Zwodzony most w Nowym Dworze Gdańskim znajduje się w części miasta, która powszechnie nazywana jest nowodworską wenecją, ze względu na fakt, iż pobliskie budynki usytuowane są w wodzie. Powstał w 1936 r., w miejscu, w którym niegdyś znajdowała się podobna, starsza konstrukcja. Ciekawostką jest fakt, iż w tym przypadku most nie był podnoszony ręcznie, ale posiadał napęd elektryczny, który umożliwiał podniesienie i opuszczenie konstrukcji w 3 min. Niestety, obecnie obiekt nie jest w najlepszej formie, czeka na renowację, aby znów podnieść swoje przeszło.

Liwa

Odkryj przyrodę i zabytki Powiśla

Szlak Liwy:
79 km

Liczba dni:
4–5

Liczba przenosek:
8

Rekomendowana trasa spływu:
Prabuty – Kwidzyn – Biała Góra

Atrakcje hydrotechniczne udostępnione do zwiedzania:
śluz Biała Góra, wodociągi w Prabutach

Pętla Żuławska

Zabytkowa śluza na Liwie w Białej Górze

Liwa to niezwykle malowniczy i różnorodny szlak kajakowy. Szczególnie ciekawy jest jej leśny, środkowy odcinek pomiędzy Prabutami a Szadowskim Młynem. Obfituje on w urokliwe i bezludne miejsca oraz kilka ładnie zagospodarowanych leśnych pól biwakowych. Na rzece występują niestety poważne problemy z wodą, szczególnie na najciekawszym, środkowym odcinku. Przy niskim stanie wody w wielu przypadkach będzie konieczne holowanie kajaka. Ponadto, na szlaku można spotykać wiele trudnych, niewygodnych i uciążliwych przenosek.

Górna Liwa dostępna jest dla kajakarzy od okolic Kamieńca Suskiego (monumentalne ruiny pałacu). Lawirując przez pola i łąki w pobliżu ciekawego, niewielkiego miasteczka Prabuty, przepływa przez rozległe jezioro Dzierzgoń oraz trzcinowiska Rezerwatu Ptactwa Wodnego Jezioro Liwieńiec. Od tego miejsca przez ok. 30 km płynie przez zwarty kompleks leśny lasów kwidzyńskich. Odcinek dolny, od Kwidzyna do ujścia, to właściwie uregulowany, monotony i obwałowany kanał. Dopiero przed Białą Górą rzeka znów zaczyna meandrować i szlak robi się interesujący. Nagrodą dla wytrwałych jest możliwość obejrzenia zabytkowych XIX-wiecznych śluz w Białej Górze oraz możliwość kontynuowania spływu Nogatem w kierunku Malborka.

Propozycje etapów spływów:

1. Prabuty – Szadowski Młyn (24 km)
(ew. trasa dwudniowa)
2. Szadowski Młyn – Białki (22 km)
3. Białki – Mareza (13 km)
4. Mareza – Biała Góra (20 km)

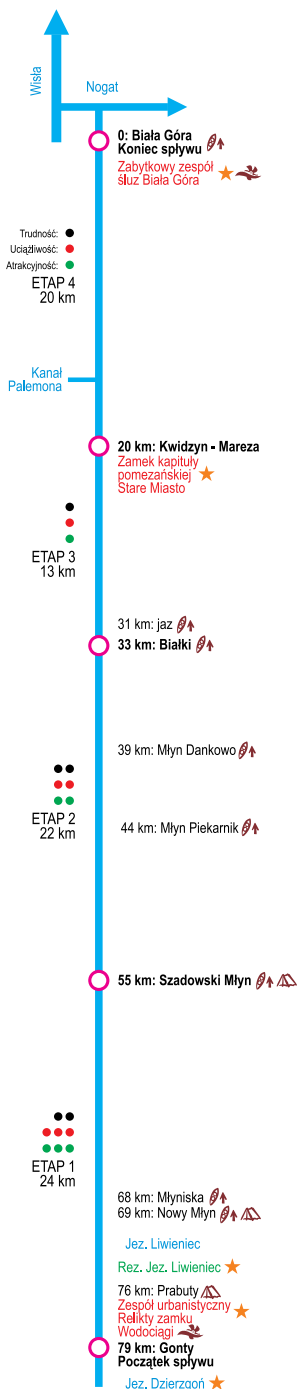
Zamek w Kwidzynie

Szadowski Młyn

Największe atrakcje:

- Jeziora Dzierzgoń i Liwieniec
- Prabuty: zespół urbanistyczny i ruiny zamku oraz wodociągi
- Kompleks lasów kwidzyńskich
- Kwidzyn: Zespół Katedralno-Zamkowy, Stare Miasto
- Zabytkowy zespół śluz w Białej Górze

Śluza Biała Góra

Śluza Biała Góra to zespół obiektów hydrotechnicznych budowanych od XVI w. w celu rozdziału wód Wisły i Nogatu, który do tego czasu był głównym nurtem Wisły. Podział ten był zawsze źródłem konfliktów pomiędzy Gdańskiem a Elblągiem. Urządzenia zostały zniszczone w czasie wojen szwedzkich i odbudowane w XIX w., jednak rozgałęzienie rzek przeniesiono o 4 km w dół, do miejscowości Piekło. System rozbudowywano na początku XX w., dobudowując śluzę, jaz oraz wrota przeciwpowodziowe pomiędzy Doliną Wisły a Nogatu, a także mniejszą śluzę, która odprowadzała wody Liwy do Nogatu. Stworzona regulacja wód pozwoliła na utworzenie szlaków wodnych, a tym samym rozwój żeglugi. Ostatnia modernizacja okolicy odbyła się w ramach projektu Pętla Żuławska i polegała na wybudowaniu przystani dla jednostek pływających, tuż obok wielkiego upustu, najstarszego elementu węzła (1852 r.). Warto wejść na górę obiektu, skąd rozciąga się rozległa panorama Doliny Wisły.

Biała Góra

Wodociągi miejskie powstały w XVIII w., pod Starym Miastem w Prabutach. Konieczność ich budowy wynikała z licznych pożarów, które trawiły drewnianą wówczas zabudowę. Wodociągi biegną na głębokości 3,5 m w sklepionych korytarzach, którymi doprowadzana była woda do studni na rynku. Wejście do podziemia znajduje się w dawnych murach miejskich od strony wschodniej. Ściany kanałów o grubości 70–80 cm wykonane są z czerwonej cegły, a ich wysokość waha się od 170 do 230 cm. Długość głównego korytarza to 120 m, a od niego odchodzą boczne o długości 45 i 42 m. Każda odnoga zakończona była zbiornikiem wodnym, na szczycie którego niegdyś znajdowała się studnia, a następnie pompy. Wodociągi są jednym z nielicznych przykładów zabytków pruskiej sztuki inżynierskiej na terenie Powiśla. System powstał dzięki hojności króla Prus Fryderyka Wilhelma I, który przeznaczył na ten cel 10 tys. talarów.

Kociewie i Kaszuby południowe

■ Radunia [58]

■ Wierzyca [64]

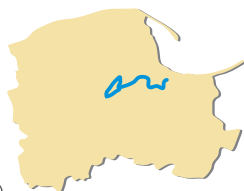
■ Wda [68]

■ Kanał Wdy [71]

■ Pilica, Graniczna i Trzebiocha [72]

Radunia

Ekstremalne przeżycia i pełna rekreacja

Szlak Raduni:

102 km (Stężyca – Gdańsk, w tym 17 km wyłączonych)

Liczba dni:

4

Liczba przenosek:

12 (+ 2 na Kółku Raduńskim)

Rekomendowana trasa spływu:

Stężyca – Ostrzyce – Gdańsk

Trudność:

Kółko Raduńskie – łatwy, odcinek środkowy (Kiełpinko – Żukowo) – bardzo trudny, dolny – łatwy, ale bardzo uciążliwy

Na rzece Raduni w okolicach Prędzieszyna

Radunia większości kajakarzy kojarzy się z niezwykleymi przeżyciami, emocjami i adrenaliną, której dostarcza jej środkowy, 10-km, przełomowy fragment w rezerwacie Jar Rzeki Raduni. Sklasyfikowany jest on jako odcinek o charakterze górskim, z niezwykle szybkim nurtem, licznymi bystrzami oraz ogromną liczbą drzew w korycie. Ta część szlaku od 2013 r. jest niedostępna dla kajakarzy ze względu na ochronę unikatowej przyrody w rezerwacie Jar Rzeki Raduni.

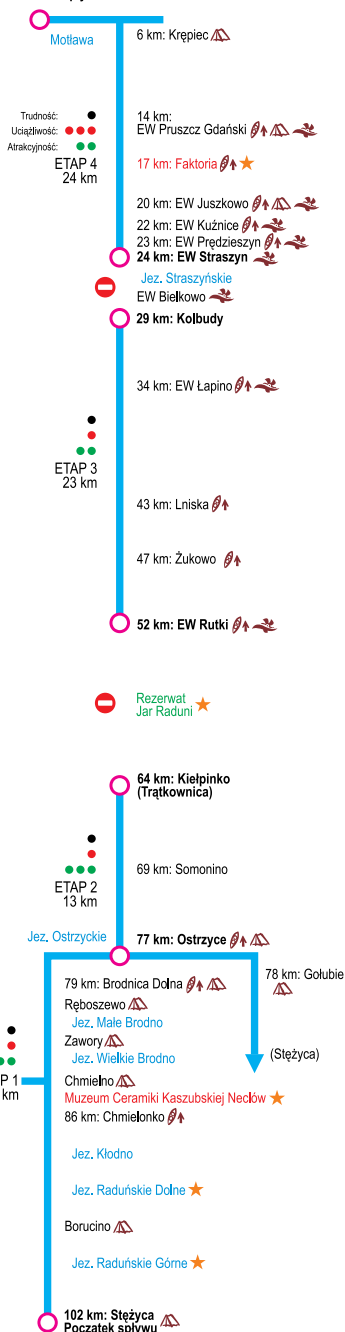
Jest to jednak tylko jedno z wielu obliczy tej rzeki. Początkujący i ceniący sobie wygodę na spływie mogą spróbować swoich sił w górnym biegu, gdzie Radunia przepływa przez wiele uroczych i dobrze zagospodarowanych turystycznie jezior należących do Kółka Raduńskiego – trasy wodnej, łączącej jeziora Szwajcarii Kaszubskiej. Natomiast malowniczy odcinek dolny rzeki poniżej Żukowa został silnie przekształcony przez człowieka i ujęty w kaskadę sześciu zabytkowych elektrowni wodnych, których pokonanie jest dość uciążliwe i wymaga częstych przenosek. Poniżej Pruszcza Gdańskiego Radunia staje się typową rzeką żuławską i wpada do Motławy w miejscowości Krępiec. Stamtąd już tylko godzina i spływ zakończyć można w cieniu gdańskiego Żurawia, w centrum Głównego Miasta.

Propozycje etapów spływów:

1. Kółko Raduńskie (Stężycza – Ostrzyce) (25 km)
2. Ostrzyce – Kiełpino (13 km)
(Jar Rzeki Raduni – odcinek zamknięty! 12 km)
3. Rutki – Kolbudy (23 km)
(przewózka kajaków do Straszyna 5 km)
4. Straszyn – Pruszcz Gdański – Gdańsk (24 km)

Największe atrakcje:

- Zespół zabytkowych elektrowni wodnych Raduni (Rutki, Straszyn, Bielkowo, Łapino, Juskowo, Kuźnice, Przędziszyn, Pruszcz I, Pruszcz II)
- Rezerwat Przyrody Jar Rzeki Raduni
- Faktoria w Pruszczu Gdańskim
- Muzeum Ceramiki Kaszubskiej Neclów w Chmielnie
- Kółko Jezior Raduńskich

www.energa-hydro.pl
0: Gdańsk
Koniec spływu

Rutki

Elektrownia Wodna w Rutkach została uruchomiona w październiku 1910 r., jako druga na Raduni – dwa tygodnie wcześniej otworzono siłownię w Straszynie. Obiekt miał zasilać w energię okoliczne tereny, a od lat 20. również nowo budujące się miasto i port – Gdynia. W miarę wzrostu zapotrzebowania na energię elektryczną, postanowiono rozbudować zakład o nową halę, w której umieszczono nowoczesny silnik Diesla o mocy 500 kW z generatorem. Podczas II wojny światowej obiekt nie doznał większych uszkodzeń, a prąd ponownie zaczął płynąć już w 1945 r. Elektrownia w Rutkach jest obiektem przepływowym zbiornikowym, co oznacza, że może działać niezależnie od innych zakładów. Pomimo że siłownia nie należy do kaskady rzeki Raduni, to jest pierwszym obiektem, który przecina bieg rzeki i to właśnie jej zbiornik zatrzymuje rumowisko niesione przez wodę na bardzo „stromym” odcinku rzeki w Jarze Raduni.

EW Łapino

Łapino

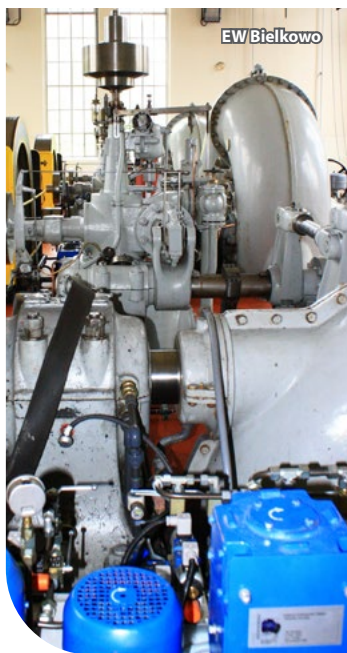
Siłownię w Łapinie otwarto w 1927 r., jako piąty obiekt na „najbardziej pracowitej rzece – Raduni. Pierwotnym inwestorem był Ferdynand Schichau, właściciel stoczni w Elblągu i Gdańsku, jednak przegrał on proces sądowy o rzekę z Senatem Wolnego Miasta Gdańska. Elektrownia jest najwyższej położonym obiektem w kaskadzie Raduni, siłownią derywacyjną, zbiornikową. Ciekawostką jest, że właśnie tu, po raz pierwszy w Polsce użyto rurociągów stalowych spawanych elektrycznie, zaledwie kilka miesięcy po wynalezieniu tej techniki. Unikatem jest jaz burzowy, który posiada zamknięcie segmentowe samoczynne z przeciwwagą. Podobne rozwiązania stosowano w Hiszpanii oraz Szwajcarii. Łapino było jedną z najbardziej zniszczonych elektrowni podczas II wojny światowej. Została odbudowana i ponownie uruchomiona dzięki wielkiemu wysiłkowi ekipy pod kierownictwem Alfonsa Hoffmanna, zimą 1945 r. Zniszczenia były tak wielkie, że zbombardowany jaz burzowy został ostatecznie naprawiony dopiero w 2001 r.

Rezerwat Jar Rzeki Raduni obejmuje przełom Raduni o długości 6 km, którego celem jest ochrona jaru wraz z występującymi zbiorowiskami roślinnymi, walorami krajobrazowymi, a także naukowo-przyrodniczymi. Głębokość jaru to nawet 50 m. Rezerwat cechuje bogactwo płazów i wielość gatunków typowych dla terenów górskich. Również Radunia nosi miano rzeki górskiej, która na tym odcinku posiada bardzo warte nurt z licznie zwalonymi drzewami i wystającymi z dna konarami oraz kamieniami.

Bielkowo

Elektrownię w Bielkowie wybudowano w 1925 r. jako drugi obiekt w kaskadzie Raduni, a od Łapina dzieli ją 4 km w linii prostej. Na tym odcinku rzeka zatacza pętlę o długości 11 km, a różnica poziomów pomiędzy obiektami wynosi 50 m. Postanowiono wykopać skrót, zachowując spad i doprowadzając wodę do siłowni za pomocą kanału i rurociągu. Elektrownia może wyprodukować ok. 7,2 MW. Siłownia w 1945 r. stanowiła ważny obiekt wojskowy, który został mocno zniszczony. Po dziś dzień widać ślady po ostrzale na drzwiach oraz wgłębienie na rurociągu po bombardowaniu. W trakcie wojny Niemcy wywieźli niektóre urządzenia, jednak dużą część mieszkańcy ukryli w pobliskich wsiach. W budynku wieży kompensacyjnej mieściło się stanowisko obserwacyjne i ogniowe Niemców, którzy za pomocą wysuszonego rurociągu donosili zaopatrzenie. Zakład ponownie rozpoczął pracę 15 listopada 1945 r. Ciekawostką jest, że władze Gdańska, w oczekiwaniu na nadejście wojsk radzieckich, ukryły w elektrowni figurę Świętego Jerzego z wieży strzelnicy Dworu Bractwa św. Jerzego, a także liczne dokumenty urzędowe.

EW Bielkowo

EW Rutki

EW Łapino

Straszyn

Historyczną datą dla raduńskich elektrowni jest 2 października 1910 r., kiedy to oddano pierwszą siłownię w Straszynie. Obiekt powstał w celu ochrony przed wiosennymi powodziąmi Gdańska, aby ograniczyć spływ wód roztopowych, a także zatrzymać rumowisko niesione przez wezbraną rzekę. Początkowo pracowały dwie turbiny Francisa, jednak w celu usprawnienia prac, zamontowano kolejny hydrozespół o największej mocy i przepływie. Modernizacja pozwoliła na dostosowanie prac z innymi, nowo powstałymi siłowniami w kaskadzie Raduni. W trakcie wojny zakład działał bez większych zakłóceń, jednak tuż przed wyzwoleniem Niemcy uszkodzili urządzenia i częściowo je wywieźli. Dzięki pomocy mieszkańców udało się odzyskać niezbędne do uruchomienia elementy, a siłownia ponownie rozpoczęła pracę w połowie czerwca 1945 r., zasilając gdańską sieć tramwajów. Obecnie w obiekcie można podziwiać część urządzeń, które stanowiły pierwotne wyposażenie elektrowni, a także nowoczesne rozwiązania energetyczne. Ciekawy jest sam budynek zakładu, który przypomina niewielki zameczek.

Prędzieszyn

Prędzieszyńska siłownia wybudowana została jako obiekt przewałowy, który jest ściśle związany z elektrownią w Straszynie. Oznacza to, że od 1937 r., kiedy rozpoczęła swoją pracę, cała woda zrzucona ze Straszyna musi przejść przez stopień w Prędzieszynie, a następnie trafić do kolejnego stopnia w Kuźnicach. Budowa elektrowni trwała niespełna rok, gdyż powstawała na suchym łądzie. Radunia płynęła wówczas starym korytem, a po wybudowaniu siłowni poprowadzono ją sztucznie wybudowanym kanałem do turbiny. W czasie wojny zakład działał bez przerwy, a główne urządzenia, turbiny, generatory i reduktory pracują prawie bez zmian do dziś.

Kuźnice

Elektrownię Wodną w Kuźnicach otwarto w 1934 r., jako dolny stopień elektrowni wodnej w Straszynie. Jest to obiekt typu przewałowego, co oznacza, że pracuje w ścisłym powiązaniu z siłowniami w Straszynie i Prędzieszynie. Elektrownię wybudowano w miejscu kuźni wodnej. Podczas wojny zakład pracował bez przerwy, zaś powojenny rozruch nastąpił 10 lipca 1945 r. W latach 60. XX w. nastąpiła gruntowna modernizacja, polegająca na wymianie starej turbiny Francisa na śmigłową z nastawnymi łopatami wirnika.

Alfons Hoffmann (1885–1963) był wskrzesicielem raduńskich elektrowni. Ukończył Politechnikę Gdańską i już w 1922 r. stworzył koncepcję rozwoju energetyki na Pomorzu, do której powrócił po zakończeniu II wojny światowej. Jako jedyny podjął trud odbudowy siłowni na Raduni, a także wykształcił kadrę fachowców z dziedziny hydroenergetyki i stworzył zasady gospodarowania wodą rzeki. To dzięki niemu już w 1946 r. pracowały wszystkie raduńskie obiekty. W latach 1950–1956 został odsunięty przez ówczesne władze od energetyki, gdyż wydawał się osobą wielce podejrzaną i niegodną zaufania. Jednak Hoffmann nadal robił to, co kochał, nie mogąc pracować w terenie, wykladał na Politechnice Gdańskiej. Zmarł w 1963 r. i jest pochowany na gdańskim cmentarzu Srebrzysko.

Juszkowo

Elektrownia Juszkowo powstała w 1937 r. w miejsce istniejącego młyna wodnego, jako obiekt przepływowy, jednak ze zbiornikiem wyrównującym. Jest to kolejny stopień wodny w kaskadzie Raduni, który ma przyjmować cofkę wodną z położonej poniżej elektrowni w Pruszczu Gdańskim. W związku z charakterem obiektu, zainstalowano w nim turbinę Kaplana o mocy 232 kW. W trakcie wojny elektrownia pracowała i po dziś dzień działa bez żadnych większych zmian.

Pruszcz I

Siłownia w Pruszczu Gdańskim położona jest w rozwidleniu rzeki Raduni na Nową Radunię – kanał Raduni, który pamięta jeszcze czasy Krzyżaków i Starą Radunię. Wybudowana w 1921 r. po działaniach wojennych powróciła do pracy w 1946 r. Posiadała jedną turbinę Francisa o mocy 100 kW. Hydrowęzeł pruszczański był już od XIV w. miejscem strategicznym ze względów gospodarczych i obronnych.

Radunia – okolice
Traktu św. Wojciecha

Kajakarze na tle
EW Kuźnice

EW Pruszcz Gdański

Pruszcz II

Najmłodszym obiektem hydrotechnicznym jest elektrownia Pruszcz II (2005 r.). Usytuowanie na starym korycie rzeki wymusiła powódź z 2001 r. Wówczas przepustowość Kanału Raduni okazała się niewystarczająca do przyjęcia tak ogromnej ilości wody z górnego tarasu Gdańska i wezbranych potoków. Nowa elektrownia jest w pełni zautomatyzowana i połączona z siłownią Pruszcz I, dzięki czemu istnieje możliwość zarządzania dwoma zakładami, w zależności od potrzeb i warunków pogodowych. Główny ciężar produkcji spoczywa na młodszej siłowni, jest ona w stanie wyprodukować 250 kW.

Kanał Raduni

Kanał Raduni to sztuczny przekop pomiędzy Starą Radunią a Motławą o długości 13,5 km, który został wybudowany w 1338 r. przez Krzyżaków. Powstał on w celu zasilenia w wodę – energię, licznie powstające młyny, kuźnie, olejarnie, a przede wszystkim Wielkiego Młyna w Gdańsku. Wody kanału wypełniały również miejskie fosy, a jego zarządcą było miasto. Kanał Raduni był niegdyś ozdobą i wizytówką terenów rekreacyjnych, przez które prowadził, jednak w 2001 r. pokazał, że zaniedbany, może stać się zagrożeniem dla mieszkańców. Podczas powodzi zostały przerwane wały kanału, a wiele domów znalazło się pod wodą. Obecnie kanał jest odremontowany i prowadzi wzdłuż niego, aż do samego Pruszcza Gdańskiego, ścieżka rowerowa.

Wierzyca

Przyroda, zabytki i przygoda

Szlak Wierzycy:

149 km

Liczba dni:

8

Liczba przenosek:

13

Rekomendowana trasa spływu:

Jezioro Wierzycko – Gniew

Trudność:

odcinki górny i środkowy – średnio trudne, odcinek dolny – łatwy

Dopływy:

Wietcisa (szlak: 12 km/1 dzień/średnio trudny)

Wierzyca

Po wielu latach zapomnienia szlak Wierzycy odkrywany jest na nowo. Rzeka wypływa z centralnej części Pojezierza Kaszubskiego z jeziora Wierzycko w Kościerzynie i przepływa przez region zwany Kociewiem.

Ze względu na to, że wiedzie przez dzikie i odludne tereny, posiada wysokie, zarośnięte i niedostępne brzegi, polecany jest dla bardziej doświadczonych kajakarzy. Wierzyca pięknie meandruje i często zmienia kierunek, jednak bywa zdradliwa i nie należy nabierać się na jej spokojniejszy nurt, w którym spotkać można wiele zwalonych drzew i liczne ukryte pod wodą głazy.

Pokonując kolejne kilometry, rzeka dopływa do Starogardu Gdańskiego – stolicy Kociewia, a płynąc można podziwiać zabytki miasta. Dalej, malownicza trasa prowadzi do pocysterskiego Pelplina, po drodze mijając zrekonstruowane grodzisko w Owidzu. Szlak kończy się ujściem Wierzycy do Wisły w pobliżu Gniewu, skąd dalej można kontynuować spływ do Tczewa, Malborka lub Gdańska. Na szlaku Wierzycy jest kilka przenosek przy elektrowniach wodnych, które stanowią niebywałą atrakcję. Warto zatrzymać się na chwilę, aby w Owidzu, Kolinczu, Stockim Młynie czy Czarnocińskich Piecach przyrzec się, jak od stuleci produkowana jest energia.

Splawnym dopływem Wierzycy jest malownicza Wietcisa. Kilkunastokilometrowy, dość trudny, szlak kajakowy prowadzi przez historyczne miasteczko Skarszewy.

Propozycje etapów spływów:

1. Jezioro Wierzycko – Stary Bukowiec (20 km)
2. Stary Bukowiec – Górne Maliki (18 km)
3. Górne Maliki – Czarnocin (17 km)
4. Czarnocin – Kręski Młyn (15 km)
5. Kręski Młyn – Owidz (15 km)
6. Owidz – Klonówka (16 km)
7. Klonówka – Pelplin (18 km)
8. Pelplin – Gniew (29 km)

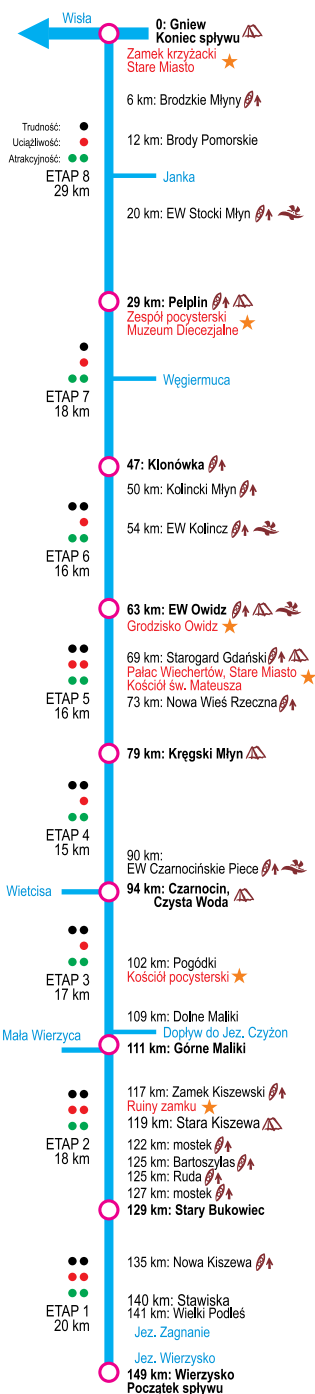
WIERZYCA
NURTY NATURY
NURTY KULTURY

Największe atrakcje:

- Elektrownie wodne na szlaku Wierzyca – Owidz, Kolincz, Stocki Młyn, Czarnocińskie Piece
- Skansen Parowozownia w Kościerzynie
- Zamek Kiszewski: ruiny zamku krzyżackiego
- Pelplin: zespół pocysterski, Muzeum Diecezjalne
- Starogard Gdański: Młyny i Pałac Wiecherta, Ratusz, Stare Miasto
- Gniew: Zamek, Pałac Marysieńki, Stare Miasto
- Pogódki: kościół pocysterki

www.wierzyca.pl

Czarnocińskie Piece

Wierzyca rozpoczęła swoją pracę w 1906 r., gdy uruchomiono pierwszą elektrownię wodną Czarnocińskie Piece. Powstała na zlecenie miasta i gminy Skarszewy, na których potrzeby miała pracować. Do narodzin zakładu w pełni przyczyniła się gdańska firma Meyerów, która przeprowadziła m.in. badania hydrologiczne oraz niwelację górnego odcinka rzeki. Początkowo uzyskano 2,30 m spadcu użytecznego, jednak ze względu na rosnące zapotrzebowanie regionu, w 13 lat po rozpoczęciu pracy, zwrócono się z prośbą o pozwolenie na zwiększenie piętrzenia o 1,2 m. Zainstalowano wówczas dwie pionowe turbiny Francisa o mocy 162 i 82 kW. W 1930 r. planowano dalszy rozwój obiektu, jednak zbliżające się działania wojenne nie pozwoliły na urzeczywistnienie zamiarów. Po wojnie Czarnocińskie Piece przeszły dwie znaczące modernizacje. Usunięto z elektrowni turbiny Francisa, mniejszą komorę turbinową całkowicie zamknięto, zaś w większej zamontowano turbinę Kaplana, która pozwoliła osiągnąć moc 156 kW. Ostatnią gruntowną modernizację przeprowadzono w 2009 r.

Grodzisko w Owidzu

Owidz

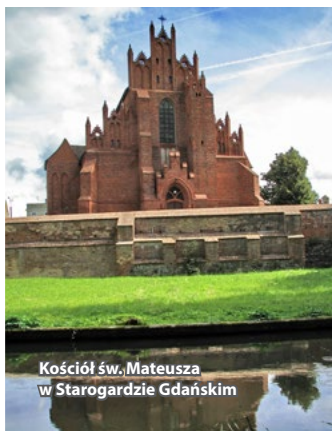
Kolejną elektrownią wodną, jaka zaczęła pracować na Wierzyce, jest Owidz. Powstała za sprawą zamożnego starogardzkiego rodu Wiechertów, w starym młynie wodnym, na środkowym odcinku rzeki. Wiechertowie, na początku XX stulecia, wykupili kilka starych młynów wodnych, w których po remoncie tradycyjne koła wodne zostały zastąpione turbinami, a mechaniczne napędy, elektrycznymi. Jako pierwszy zaczął pracować zakład w Owidzu w 1910 r., jednak wzmianki o istnieniu młyna pochodzą już z 1880 r. W obiekcie zainstalowano turbinę Francisa o mocy 195 kW, a bardzo głośną, drewnianą przekładnię zębatą, w latach 70. zastąpiono szybkobieżną zębatą–czołową firmy Voith. Ostatni remont obiektu miał miejsce w 1998 r. Zmodernizowano wówczas część hydrotechniczną elektrowni.

Grodzisko Owidz to przeszłość – teraźniejszość – przyszłość. To 3 słowa, które najlepiej odzwierciedlają ideę tego przedsięwzięcia. Na początku XI w. istniał tu gród, który do lat 70. XX w. ukrywał pod piaskiem biegący czas. Obecnie funkcjonuje tu żywe muzeum w postaci zrekonstruowanego Grodziska, zamieszkałego kiedyś przez pierwszych Polan. Miejsce to pozwala odczuć na własnej skórze klimat tamtych czasów poprzez festyny archeologiczne, konkursy łucznicze, warsztaty lepienia ceramiki i obróbki różnych surowców. To wszystko odbywa się w otoczeniu drewnianych domów i średniowiecznych kuźni pradawnych rzemiosł.

Kolincz

Początki Elektrowni Wodnej w Kolinczu sięgają 1911 r., kiedy firma Wiechert przebudowała istniejący młyn zbożowy. W 1914 r. naprzeciw młyna powstał nowy budynek siłowni wodnej, w którym zamontowano na poziomym wale bliźniacze turbiny Francisa o mocy 400 kW, obie pracują do dziś, tak samo jak generator i regulator. Ciekawostką obiektu jest fakt, że na wale pomiędzy turbinami zamontowano sprzęgło, pozwalające na napędzanie urządzeń zarówno w młynie, jak i elektrowni. Obecnie można podziwiać jedynie elektrownię przepływową o mocy 407 kW. Większość urządzeń w zakładzie jest oryginalna i bez większych zmian konstrukcyjnych pracuje do dziś. Obiekt nie jest udostępniony do zwiedzania, jednak warto zobaczyć ciekawy budynek siłowni.

Kościół św. Mateusza
w Starogardzie Gdańskim

EW Kolincz

Wierzyca

Stocki Młyn

Elektrownia Wodna Stocki Młyn została wybudowana w 1908 r. w miejscu, gdzie wcześniej pracował młyn wodny. Była ona kilkakrotnie przebudowywana ze względu na fakt, że aż trzykrotnie zmieniany był poziom piętrzenia wody. W latach 30. ubiegłego wieku był to jeden z największych zakładów na Pomorzu, który uzyskiwał moc powyżej 3 MW. Po wojnie zdemontowano segment parowy elektrowni, zaś w 1964 r. przeprowadzono gruntowną modernizację siłowni, zamieniając dwie turbiny Francisa, na jedną, śmigłową.

Wda

Kajakiem przez Bory Tucholskie

Szlak Wdy:
200 km

Liczba dni:
10

Liczba przenosek:
14

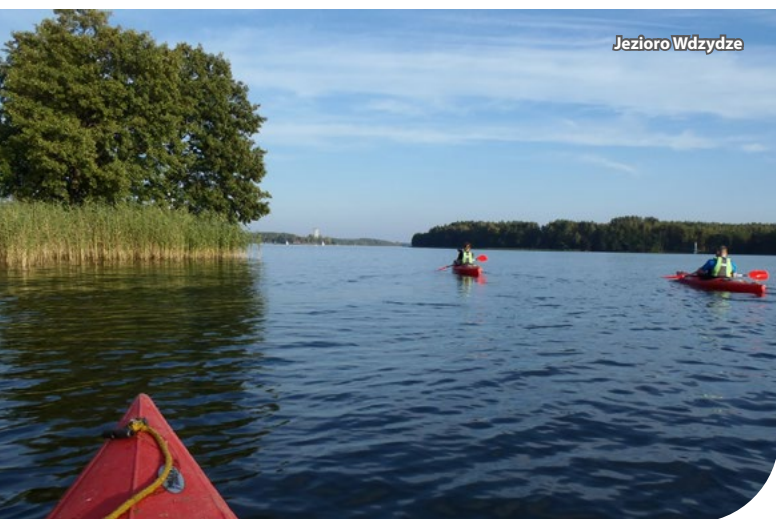
Rekomendowana trasa spływu:
Jezioro Wieckie – Świecie

Trudność:
odcinek górny (od Lipusza) – średnio trudny, odcinki środkowy i dolny – łatwe

Dopływy:
Graniczna/Trzebiocha

Jezioro Wdzydze

Wda to jeden z najpopularniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Rzeka nadaje się doskonale dla początkujących kajakarzy i rodzin z dziećmi. Sprzyja temu jej znaczna szerokość, brak trudnych do pokonania przeszkód w korycie rzeki oraz wolny nurt. To wszystko pozwala na kontemplację przyrody, wyciszenie się i skupianie na uroku zielonych krajobrazów.

Szlak Wdy jest znakomicie oznakowany i posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę turystyczną. Na jego trasie położone są Wdzydzki i Wdecki Park Krajobrazowy. Górny odcinek rzeki od Jeziora Wieckiego do Lipusza jest bardziej wymagający i nadaje się raczej dla doświadczonych kajakarzy. Najpopularniejszym, łatwym odcinkiem szlaku, na który trzeba poświęcić około siedmiu dni, jest trasa od Lipusza do Tlenia. Biegnie on przez kaszubskie morze – zespół rynnowych Jezior Wdzydzkich, jak również rozległy kompleks leśny Borów Tucholskich. Od Tlenia potrzeba jeszcze dwóch dni wiosłowania, by dotrzeć do ujścia rzeki w Świeciu, skąd można kontynuować spływ Wisłą.

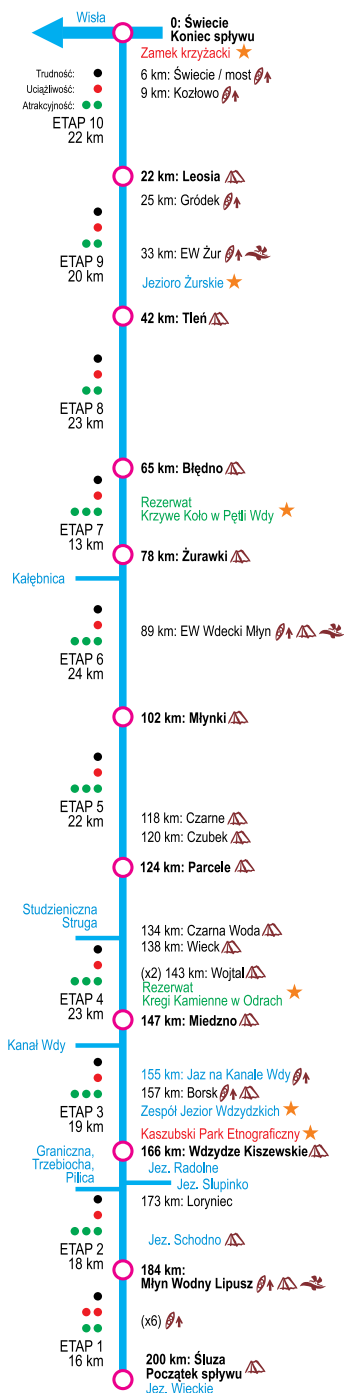
Wda posiada kilka interesujących dopływów, z których najciekawsze to położone w górnym jej biegu Pilica, Graniczna i Trzebiocha, stanowiące fragment szlaku Wdy lub niezależne szlaki kajakowe. W środkowym biegu rzeki wybudowano ciekawą budowlę hydrotechniczną – Wielki Kanał Wdy, który nawadnia suche tereny Borów Tucholskich i również może stanowić szlak kajakowy.

Propozycje etapów spływów:

1. Jezioro Wieckie – Lipusz (16 km)
2. Lipusz – Wdzydze Kiszewskie (18 km)
3. Wdzydze Kiszewskie – Miedzno (19 km)
4. Miedzno – Parcele (23 km)
5. Parcele – Młynki (22 km)
6. Młynki – Żurawki (24 km)
7. Żurawki – Błędno (13 km)
8. Błędno – Tleń (23 km)
9. Tleń – Leosia (20 km)
10. Leosia – Świecie (22 km)

Największe atrakcje:

- Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzech Kiszewskich
- Rezerwat Przyrody Kamienne Kręgi w Odrach
- Wdzydzki Park Krajobrazowy
- Rezerwat Przyrody Krzywe Koło w Pętli Wdy
- Wdecki Park Krajobrazowy
- Kościół z XVII w. w Hucie Kalnej

www.e-wda.pl

Młyn wodny w Lipuszu

Młyn wodny w Lipuszu wybudowany został w XIX w. na brzegu rzeki Czarna Struga, na miejscu swoich poprzedników. Pierwsze wzmianki o lipuskich młynach pochodzą już z XV w., ich właścicielami byli książęta, rycerze, Krzyżacy, a także księża i biskupi. Budowla początkowo była w całości konstrukcji drewnianej, jednak z czasem wykonano podmurówkę. Tradycyjnie, koła młyńskie napędzane są siłą spadającego wodospadu, co powodowało uruchomienie górnego kamienia, który tarł zboże na dolnym, nieruchomym. Młyn jest odrestaurowany, a dzięki nowym właścicielom można w Lipuszu skosztować chleba z mąki mielonej w młynie. Walory zabytku można podziwiać również podczas uprawiania turystyki kajakowej Wdą, czyli jednym z najpiękniejszych szlaków kajakowych w Polsce.

Wdzydzki Park Krajobrazowy

Wdzydzki Park Krajobrazowy położony jest w północno-zachodniej części Borów Tucholskich, w dorzeczu rzeki Wdy. Powierzchnia parku wynosi ponad 17 tys. ha, z czego 64 proc. to lasy, 10 proc. grunty orne i 11 proc. – wody powierzchniowe. Na terenie tym występują aż 53 jeziora o powierzchni powyżej 1 ha oraz ponad 100 mniejszych. Zbiorniki ułożone są w kształcie krzyża i poprzecinane licznymi wyspami oraz półwyspami, na których występują cenne siedliska roślin i zwierząt. Warto pamiętać, iż największe z jezior, Wdzydze, jest szóstym pod względem głębokości zbiornikiem w Polsce. Wdzydzki Park Krajobrazowy to raj dla turystów. Liczne szlaki piesze i rowerowe, punkty widokowe oraz kąpieliska i wypożyczalnie sprzętu wodnego pozwalają na aktywny wypoczynek wśród pięknych warunków przyrodniczych i zabytków kultury.

12 maja 1755 r. położono kamień węgielny pod budowę nowego kościoła w Tyłowie, który był ufundowany przez Józefa Antoniego Przebendowskiego, chorążego pomorskiego, generała wojsk pruskich. Od 1774 r. był on właścicielem dóbr wejherowsko-rzucewskich. W 1865 r. na terenie placu kościelnego postawiono wolno stojącą dzwonnice, a już w latach 90. XX w. przystąpiono do budowy nowej świątyni, która miała częściowo zająć miejsce dotychczasowego kościoła. Aby nowy obiekt mógł powstać, w 1994 r. częściowo rozebrano nawę, a po kilku latach pozostałości zabytkowej świątyni przekazano w ręce prywatne. Nowi właściciele podjęli się odbudowy, jednak w zupełnie nowym miejscu. Usytuowano ją w Lizakach w powiecie kościerskim. Na przykościelnym cmentarzu można natrafić na XIX-wieczne krzyże nagrobne. Tyłowski kościół był konstrukcji szkieletowej, z drewna sosnowego i dębowego, z murem wypełniającym z cegły. Taki sam styl został zachowany w nowej świątyni w Lizakach. Wyposażenie kościoła to przede wszystkim oryginalne elementy z XVIII i XIX w. przejęte wraz ze świątynią.

Kanał Wdy i Studzieniczna Struga

Kajakiem przez Bory Tucholskie

Kanał Wdy i Studzieniczna Struga:
27 km

Liczba dni:
1

Liczba przenosek:
3

Rekomendowana trasa spływu:
Borsk – Cegielnia – Wieck

Trudność:
szlak łatwy w odcinku górnym, poniżej Miedzna – latem problemy z wodą, Studzieniczna Struga – średnio trudny (liczne drzewa w nurcie), miejscami dość uciążliwy (przenoski, przeszkody)

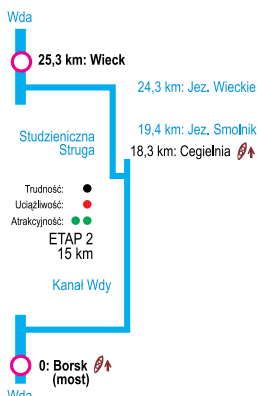

Kanał Wdy

Szlak Kanału Wdy i Studzienicznej Strugi stanowi alternatywę pokonania fragmentu szlaku Wdy. Kanał został wybudowany w 1840 r., jako najstarszy z systemu kanałów melioracyjnych, nawadniających suche tereny Borów Tucholskich. To łatwy i malowniczy szlak kajakowy, pozbawiony przeszkód w górnym odcinku, nadający się dla początkujących kajakarzy.

Poniżej miejscowości Cegielnia kanał się rozwidla, stopniowo zanikając wśród pól i łąk. W celu kontynuacji spływu, należy przenieść kajaki na Studzieniczną Strugę. Tu zaskoczeniem mogą być liczne, zwalone przez boby drzewa oraz zakręty tej leśnej rzeki.

Nad jeziorem Wieckim – możliwość biwakowania, koniec szlaku w pobliżu wsi Wieck nad Wdą.

Pilica, Graniczna i Trzebiocha

Dopływami Wdy do kaszubskiego morza

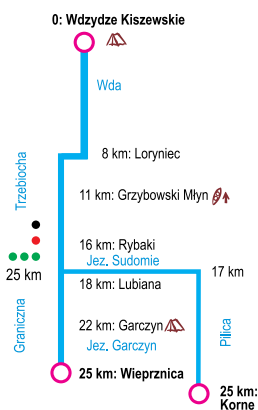

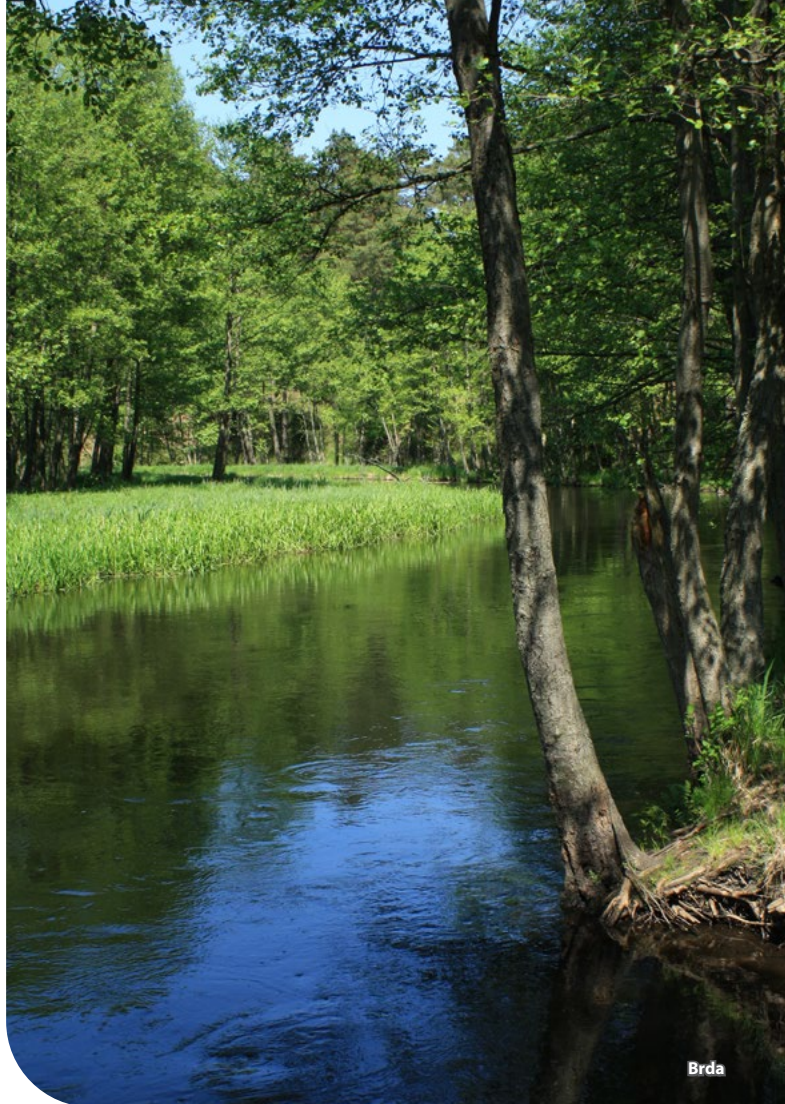
- Szlak Pilicy, Granicznej i Trzebiochy:
25 km
- Liczba dni:
1
- Liczba przenosek:
1 (Grzybowski Młyn)
- Rekomendowana trasa spływu:
Korne – Rybaki – Loryniec – Wdzydze Kiszewskie
- Trudność:
szlak łatwy i nieuciążliwy, jedna dłuższa przenoska, pojedyncze przeszkody

Trzebiocha

Pilica, Graniczna i Trzebiocha to trzy dopływy górnej Wdy, płynące w okolicach Kościerzyny. Każda z nich stanowi interesujący szlak kajakowy. Spływ urozmaicają pojedyncze drzewa i zwisające nad wodą gałęzie. Wąska i kręta Pilica spławna jest od młyna w miejscowości Korne. Meandrująca leniwie przez łąki Graniczna jest dopływem Trzebiochy, która z kolei jest szlakiem kajakowym od Wieprznicy. Po drodze przepływa przez rynnowe, leśne jezioro Garczyn (po drodze ciasny przepust pod torami kolejowymi) i jezioro Sudomie. Poniżej niego płynie malowniczą doliną, w której na zmianę przeplatają się krajobrazy polne i leśne, uchodząc do Wdy powyżej Loryńca. Tu spływ można zakończyć. Warto jednak kontynuować go leniwie płynącą Wdą i przez rozległe jezioro Wdzydze dopłynąć do stacji kajakowej we Wdzydzech Kiszewskich.

Brda

Bory Tucholskie

- **Brda [74]**
- **Wielki Kanał Brdy [76]**
- **Chocina [79]**
- **Zbrzyca [80]**
- **Czernica z Białą [81]**

Brda

Wypoczynek w labiryntach natury

Szlak Brdy:
233 km

Liczba dni:
10

Liczba przenoszek:
5

Rekomendowana trasa spływu:
Świeszyno – Fordon (Bydgoszcz)

Trudność:
odcinek górny (od Garbatego Mostu) – średnio trudny, odcinki środkowy i dolny – łatwe

Dopływy:
Zbrzyca, Chocina, Wilełki Kanał Brdy, Ruda, Lipczyńska

Brda należy do najbardziej znanych i najchętniej odwiedzanych szlaków kajakowych w Polsce.

Nadaje się znakomicie dla osób, które dopiero zaczynają swoją przygodę z kajakiem. Zaletą jest tu tylko wolny nurt i brak przeszkód w wodzie, ale przede wszystkim piękno przyrody Borów Tucholskich. Na tej rzece nie sposób się nudzić. Jest niesłychanie urokliwa i zmienna. Leniwie meandruje wśród łąk i borów, by za chwilę zmienić się w wartki potok otoczony urwistymi brzegami.

W górnym odcinku od czasu do czasu pojawiają się łatwe do pokonania przeszkody. Nurt jest tu szybszy, ponieważ rzeka płynie wąskim korytem. Przed wpłynięciem na jezioro Szczytno można obserwować czaple i kormorany, licznie występujące w okolicy. Środkowy (w sezonie mocno oblegany) odcinek jest idealny na spływy rodzinne i spokojny wypoczynek na wodzie. Rzeka płynie tu szeroko i wolno, pokonując cztery urokliwe jeziora. Ostatni z etapów spływu, ze względu na większy spadek rzeki, charakteryzuje się nieco bystrzejszym nurtem, ale nadal jest to odcinek zaliczany do łatwych.

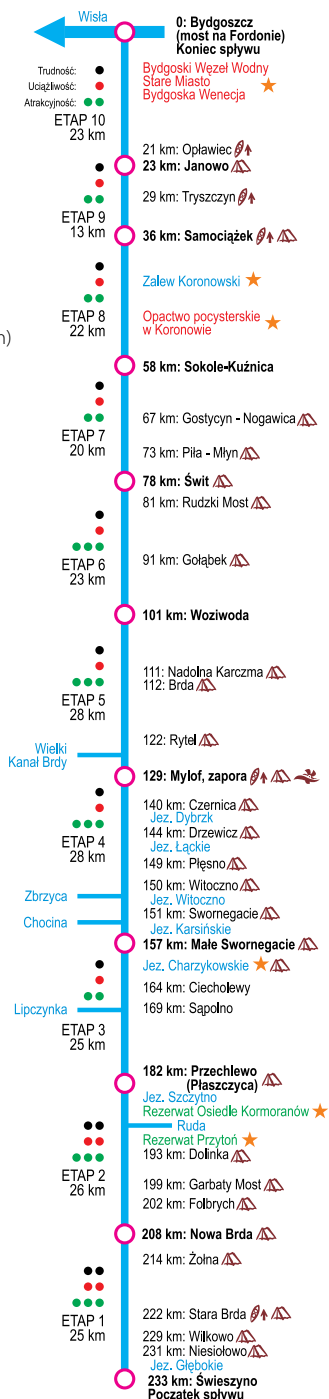
Brda jest świetnie oznakowana i posiada znakomicie rozwiniętą infrastrukturę turystyczną w postaci bazy noclegowej. To jedna z najlepiej zagospodarowanych rzek Polski. Jej liczne dopływy stanowią mogą uzupełniający element spływu lub wyzwanie dla odrębnej wyprawy kajakowej. Wśród nich warto spłynąć Lipczyńką czy Rudą.

Propozycje etapów spływów:

1. Świeszyno – Nowa Brda (25 km)
2. Nowa Brda – Przechlewo OSiR (26 km)
3. Przechlewo OSiR – Małe Swornegacie (25 km)
4. Małe Swornegacie – Mylof (28 km)
5. Mylof – Woziwoda (28 km)
6. Woziwoda – Świt (23 km)
7. Świt – Sokole Kuźnica (20 km)
8. Sokole Kuźnica – Samociążek (22 km)
9. Samociążek – Janowo (13 km)
10. Janowo – Bydgoszcz (most na Fordonie) (23 km)

Największe atrakcje:

- Park Narodowy Bory Tucholskie – Światowy Rezerwat Biosfery
- Leśny Rezerwat Przyrody Przytoń w Przechlewie
- Rezerwat Osiedle Kormoranów w Przechlewie
- Jeziora Charzykowskie i Karsiańskie
- Zaborski Park Krajobrazowy
- Tucholski Park Krajobrazowy
- Zabytkowa zaporę wodną w Mylofie
- Wielki Kanał Brdy
- Ścieżka dydaktyczna Jelenia Wyspa
- Zespół pocysterski w Koronowie
- Zalew Koronowski
- Stare Miasto w Bydgoszczy

www.e-brda.pl

Wielki Kanał Brdy

Szlakiem zabytków hydrotechniki

Wielki Kanał Brdy:

28 km

Liczba dni:

1

Liczba przenosek:

2

Rekomendowana trasa spływu:

Konigort – Fojutowo – Zielonka/Gołąbek

Trudność:

szlak łatwy

Rytel, miejsce wodowania kajaków

Spływ Wielkim Kanałem Brdy oraz Czerską Strugą stanowi alternatywny sposób pokonania części szlaku kajakowego rzeki Brdy. Z pozoru monotony, pozwala na rozkoszowanie się pięknem i spokojem rozległego kompleksu Borów Tucholskich, od niedawna posiadających status Światowego Rezerwatu Biosfery. Interesująca jest sama historia kanału, który wybudowały w połowie XIX w. władze pruskie dla nawodnienia suchych terenów Borów Tucholskich.

Szlak jest bardzo łatwy, a jego największymi atrakcjami są nietypowe zabytki hydrotechniki. Najstarsza zaporę wodną w Polsce to Myłof, wybudowana w 1848 r., piętrząca wodę Brdy na 12 m oraz unikatowy akwedukt w Fojutowie, prowadzący wodę kanału powyżej Czerskiej Strugi, powstały w 1849 r. W pobliżu akweduktu wybudowano duży kompleks turystyczny i wieżę widokową. Najciekawszy wariant trasy to połączenie spływu kanałem do Fojutowa (12 km), następnie 7 km Czerską Strugą do jej ujścia do Brdy i Brdą do miejscowości Gołąbek (7 km). Czerska Struga również jest spławnym szlakiem kajakowym o długości 16 km (od mostu Tuchola – Czersk poniżej Czerska). Po drodze znajduje się ciekawy rezerwat florystyczny – Cisy nad Czerską Strugą.

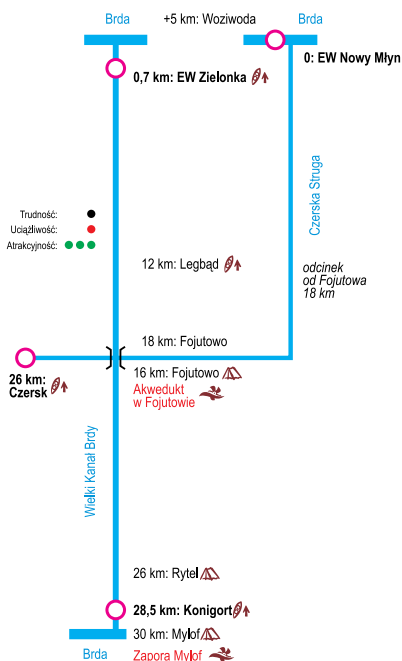
Na Wielkim Kanale Brdy

Proponujemy etapy spływów:

1. Konigort – Zielonka (28 km)
2. Konigort – Gołąbek (27 km)
3. Czersk - Nowy Młyn (26 km)

Zapora Mylof

Największe atrakcje:

- Zapora Mylof
- Wielki Kanał Brdy
- Akwedukt w Fojutowie

www.e-brda.pl

Wielki Kanał Brdy, który jest rozległym systemem kanałów i urządzeń hydro-technicznych, ma swój początek w niewielkiej osadzie Mylof nad rzeką Brdą. System powstał w połowie XIX w. i funkcjonował aż do lat 70. XX w., w ramach wielkich prac melioracyjnych – nawodnieniowych przeprowadzanych przez Prusy. Głównym celem przedsięwzięcia było stworzenie rozległych i nowoczesnych łąk na terenie Borów, a w efekcie końcowym, uzyskanie siana oraz spław drewna. Plan zakładał zmeliorowanie ok. 200 km kw. terenu, obejmował 5 systemów (Wielki Kanał Brdy, Czerską Strugę, Kanał Cmokierski, kanał Wdy oraz Prądzony) i kilka innych obszarów łąkowych. Prace budowlane trwały przez 6 lat i zostały zakończone w 1849 r., koszt inwestycji wyniósł ok. 1,5 mln marek niemieckich. Kanał zaczyna się przy dawnym młynie, gdzie Brdę spiętrzone poprzez zaporę na wysokość 12 m, i dalej sztucznym kanałem płynie przez Ryteł, Karolewo, Fojutowo aż do Barłogów, gdzie następuje rozdzielenie na kanał doprowadzający na łąki i Mały Kanał Brdy. Wielki Kanał Brdy, na całej długości ma szerokość 16 m przy dnie i 20 m w koronie.

Akwedukt w Fojutowie

Akwedukt to skrzyżowanie dróg wodnych, płynących na różnych poziomach. Taką budowlę możemy podziwiać w Fojutowie, gdzie znajduje się jeden z trzech tego typu obiektów na Wielkim Kanale Brdy. Akwedukt w Fojutowie jest najokazalszym z nich, przenosi wody kanału nad Czerską Strugą w korycie o szerokości 75 m, na różnicy poziomów 9 m. Pierwotnie była to budowla kamiennie-ceglana, jednak w wyniku przeprowadzonego remontu w latach 70., ceglane łukowe sklepienia zastąpiono płytami żelbetowymi.

Akwedukt w Fojutowie, w tle widoczna wieża

Zapora wodna Myłof

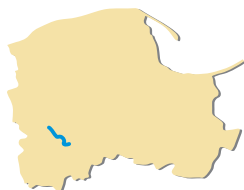
Myłof to niewielka miejscowość w Borach Tucholskich, w której swój początek ma Wielki Kanał Brdy. To właśnie tutaj została wybudowana zapora wodna, która spiętrzyła rzekę na wysokość 12 m. Powstała w 1849 r. i jest jedyną schodkową zaporą w Polsce. Do lat 70. XX w. zbiornik powstały po spiętrzeniu rzeki, służył jako miejsce do gromadzenia drewna spławianego Brdą z całej zaborskiej części Borów. Nad jeziorami Charzykowskim i Karsińskim, zbijano w tratwy ścięte drzewa, które następnie płynęły z nurtem do Myłofu. Ciekawostką tego miejsca jest podwodny młyn, niezwykle atrakcją dla pływaków, którzy penetrują obiekt zatopiony wskutek powstania zalewu. Spiętrzone na zapora wody są obecnie głównym źródłem zasilania nowo powstałej elektrowni wodnej oraz największej w Polsce hodowli pstrągów.

Mieszkańcy Borów Tucholskich wierzyli w przeróżne duchy, stwory i demony, które ich zdaniem zamieszkiwały okoliczne lasy. Najbardziej znaną postacią jest Borowa Ciotka, ukazująca się pod postacią staruszki ubranej w szaty koloru pnia sosny, przepasana pasem z igliwia, z diademem z szyszek na głowie i kosturem oraz koszem w rękach. Ciotka to dobry duch, dlatego towarzyszą jej zwierzęta. Głównie opiekowała się dziećmi zbierającymi owoce leśne, broniła ich przed czarownicami, błędnymi ognikami, a zbłąkanym w leśnej gęstwinie dawała schronienie. Borowa Ciotka miała również złe oblicze, a przekonać się o tym mogli Ci, którzy niszczyli las, a tych, którzy robili krzywdę zwierzętom, zamieniała w gałązkę jałowca.

Chocina

Rzeka tysiąca mostków

Szlak Chociny:
24 km

Liczba dni:
1

Liczba przenoszek:
4

Rekomendowana trasa spływu:
Zielona Chocina – Swornegacie

Trudność:
szlak łatwy

Okolice Zielonej Chociny

Szlak Chociny zaskakuje. Na pierwszy rzut oka nie dzieje się na nim nic szczególnego, lecz rzeka i jej otoczenie niosą w sobie to coś, co należy poczuć, przeżyć i zrozumieć. Spokojny nurt prowadzi kajak głównie łąkami i polami, a brzegom rzeki towarzyszą jedynie grupki drzew. Często spotyka się tu przewieszane nad lustrem wody kładki i mostki, które burzą monotonię spływu i w większości, przy niewielkiej gimnastyce, są do pokonania bez wysiadania z kajaka. Momenty, gdy szlak prowadzi przez krótkie odcinki leśne, zapierają dech w piersiach i wzbudzają zachwyt nawet u doświadczonych kajakarzy, którzy już w życiu niejedno widzieli. Wyjątkowy jest także dolny odcinek szlaku, na którym można stracić orientację. Rzeka tak silnie meandruje, że przepływając przez pola z towarzyszymi, może się okazać, iż każdy płynie w inną stronę.

Zbrzyca

Preludium Brdy

km Szlak Zbrzycy:
41 km

L Liczba dni:
2–3

➡ Rekomendowana trasa spływu:
Sominy – Swornegacie

! Trudność:
odcinek górny – łatwy, ale uciążliwy (przenoski, płycizny), odcinki środkowy i dolny – łatwe

Liczba przenoszek:
5

Stanica wodna w Kaszubie

Zbrzyca, uważana za najpiękniejszy dopływ Brdy, urzeka leśnymi krajobrazami oraz niezwykłą różnorodnością. Szlak prowadzi w magiczny świat dzikiej, nieskażonej ludzką ręką przyrody, chronionej jako Zaborski Park Krajobrazowy. Wraz z biegiem rzeki, malownicze lasy od czasu do czasu ustępują miejsca długim i wąskim jeziorom rynnowym. Źródeł rzeki należy doszukiwać się w jeziorze Małe Sarnowicze, jednak szlak najlepiej zacząć od Jeziora Somińskiego. Górny odcinek rzeki jest nieco uciążliwy ze względu na wąskie koryto i liczne przenoski. Fragment od miejscowości Parzyn zapiera dech w piersiach, podobnie jak jej odcinek końcowy, gdy płynie bardzo szerokim korytem, osiągnąwszy jezioro Witocznno, którym łączy się z Brdą. Trzeba pamiętać, że przy niskim stanie wody mogą pojawić się problemy i zaistnieje konieczność przeciągania kajaków na niewielkich odległościach.

Propozycje etapów spływów:

1. Sominy – Kaszuba (14 km)
2. Kaszuba – Laska (13 km)
3. Laska – Witocznno (14 km)

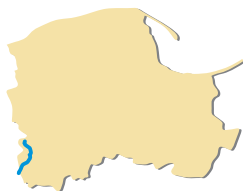

www.e-brda.pl

Czernica z Białą

Pomiędzy Brdą a Gwdą

Szlak Czernicy:

32 km

Liczba dni:

2

Liczba przenoszek:

brak

Rekomendowana trasa spływu:

Sporysz – Sarniak – Czarne – Lubnica

Trudność:

szlak średnio trudny (drzewa, bystra), nieco uciążliwy

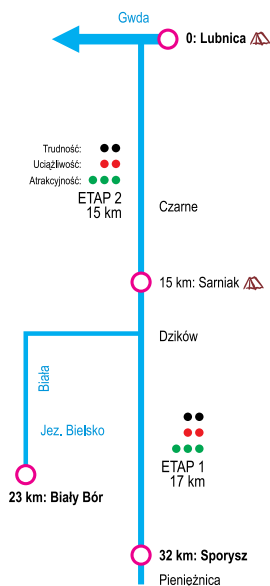

Czernica, o długości ok. 56 km, oraz jej dopływ Biała (ok. 30 km), stanowią bardzo atrakcyjne, a jednocześnie mało znane, leśne szlaki kajakowe. Obie rzeki są dopływami Gwdy i płyną przez niezwykle dzikie, silnie zalesione tereny. Są to szlaki doskonałe dla osób lubiących ciszę i spokój, leśne biwaki, a jednocześnie posiadających pewne doświadczenie kajakarskie. Warto płynąć wodą i liczne drzewa w nurcie nie pozwalają na tych rzekach na nudę. Spływ kajakowy najlepiej rozpocząć w miejscowości Sporysz, gdyż powyżej (od mostu w Pieniężnicy) rzeka jest wąska i nadaje się raczej na kajaki jednoosobowe.

Od kilku lat udrożniony dla kajakarzy został również szlak kajakowy rzeki Białej, możliwy do spłynięcia od Białego Boru (przy niższych stanach wody od Trzmielewa lub Jeziernika) do Czernicy – około 23 km. Szlak Białej jest łatwiejszy i spokojniejszy niż szlak Czernicy, przez co nadaje się również dla początkujących kajakarzy.

Propozycje etapów spływów:

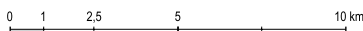
1. Sporysz – Sarniak (17 km)
2. Sarniak – Czarne – Lubnica (15 km)

Oznakowanie użyte na mapach

- punkt etapowy na szlaku kajakowym
- Młynki** nazwa miejscowości etapowej
- odcinki wyłączone ze spływu, zakaz pływania
- atrakcja turystyczna
- rezerwat przyrody leżący na szlaku kajakowym
- obiekty na Szlaku Zabytków Hydrotechniki

Skala mapy 1:225 000

Oznakowanie szlaków kajakowych

Znaki informacyjne

Znak szlaku z kilometrażem

Walory krajoznawcze

Pole biwakowe

Stacja wodna

Plan sytuacyjny

Miejsce dobijania (prawy/lewy brzeg)

Miejsce wodowania (prawy/lewy brzeg)

Wypływ szlaku z jeziora

Nazwa dopływu

Znak szlaku z odległością między polami biwakowymi

Znaki ostrzegawcze

Niebezpieczeństwo

Pale w wodzie

Pływające pale

Nisko zwisająca lina

Miejsce nie do przepłynięcia

Próg nie do przepłynięcia

Próg ewentualnie do przepłynięcia po rozpoznaniu

Wodowskaz

Elektrownia wodna

Zakaz pływania

© Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2013 r.

Wszystkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, powielanie lub wykorzystywanie w inny sposób całości lub fragmentu niniejszej publikacji dozwolone wyłącznie za zgodą wydawcy.

Materiał powstał na podstawie wydawnictwa Kajakiem przez Pomorze 2012, przygotowane przez TREK na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego.

Opisy szlaków i atrakcji: Monika Gębczyńska, Andrzej Tenderenda, Jacek Zdrojewski, Magdalena Michalska, Łukasz Magrian, Michał Bieliński, Rafał Wasil.

Zdjęcia: archiwum UMWP, archiwum PROT, LOT Kociewie, Jacek Zdrojewski, archiwum ekajaki.pl, Emilia Laskowska, Krzysztof Korczak, AeroArt Dariusz Paciorek, Inspiros Jarosław Marciuk, joytrip.pl, Michał Bieliński, Magdalena Michalska, Rafał Wasil, Adam Wołosz, Hubert Gonera, Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi, Promocja Regionu Chojnickiego.

POMORSKIE

ISBN 978-83-63800-05-5